



EUCultCom

European Studies of Intercultural Communication:
the EU experience for Ukraine

Курс

«Вступ до студій міжкультурної комунікації в Європі»

Марія Петрушкевич
Дмитро Шевчук
Роман Шулик

**Дидактичні матеріали
2023-2024 навчальний рік**

Національний університет «Острозька академія»

Jean Monnet Module Erasmus+
**“European Studies of Intercultural Communication:
the EU experience for Ukraine”**

№ 101126800 — EuCultCom — ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Марія Петрушкевич,
Дмитро Шевчук,
Роман Шулик

Курс

«Вступ до студій міжкультурної комунікації в Європі»

2023-2024 навчальний рік

Дидактичні матеріали

Острог 2024

Петрушкевич М., Шевчук Д., Шулик Р. Курс «Вступ до студій міжкультурної комунікації в Європі». 2023-2024 навчальний рік. Дидактичні матеріали. Острог, 2024. 56 с.



**Co-funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only

and do not necessarily reflect those of the European Union or the granting authority (European Education and Culture Executive Agency (EACEA)). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи грантодавця (Європейське виконавче агентство з питань освіти та культури (ЕАЕСА)). Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Зміст

КУРС «ВСТУП ДО СТУДІЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЄВРОПІ»	4
ТЕМАТИКА КУРСУ	5
КОНСПЕКТ ТЕМАТИКИ КУРСУ	6
ПРО ПРОЄКТ	63
ПРО НАПРЯМ ЖАН МОНЕ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЄС ЕРАЗМУС+	64

КУРС «ВСТУП ДО СТУДІЙ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ЄВРОПІ»

Загальна мета курсу полягає у тому, щоб дати слухачам краще розуміння загальних принципів міжкультурної комунікації в Європі та розглянути і проаналізувати основні питання розвитку міжкультурного діалогу в європейських країнах. Курс дає можливість ознайомити українських студентів з фундаментальними принципами та основними аспектами сучасних досліджень міжкультурної комунікації. Крім того, цей курс дозволяє познайомитися із принципами та концепціями діалогу між європейськими країнами. Отримані знання та навички корисні для участі в міжнародних проєктах, європейських освітніх програмах, налагодження співпраці з європейськими партнерами.

ТЕМАТИКА КУРСУ

- Тема 1. Міжкультурна комунікація: порядок денний для Європи
- Тема 2. Міжкультурна комунікація: основні поняття
- Тема 3. Стратегії міжкультурної комунікації в європейських суспільствах
- Тема 4. Культурні фактори спілкування в сучасних суспільствах
- Тема 5. Модернізація комунікації в Європі
- Тема 6. Міжкультурна комунікація в часи нових медіа
- Тема 7. Розвиток міжкультурної комунікації в європейських країнах
- Тема 8. Компетентності міжкультурної комунікації
- Тема 9. Комунікація культур та культури комунікації
- Тема 10. Європа як комунікативна спільнота

КОНСПЕКТ ТЕМАТИКИ КУРСУ

Тема 1. Міжкультурна комунікація: порядок денний для Європи

Що таке міжкультурна комунікація: основні визначення? Пріоритети Європейського порядку денного міжкультурної комунікації. Цілі міжкультурної комунікації в Європі. Шляхи реалізації міжкультурної комунікації в Європі.

У контексті зростання глобальної взаємодії та невинного розширення культурного різноманіття Європейського Союзу тема міжкультурної комунікації виросла в критичну область дослідження та практики. Розуміння та прийняття культурної різноманітності, а також розвиток міжкультурної компетентності, є ключовими кроками на шляху до побудови відкритішого, згуртованішого та інклюзивнішого європейського суспільства. Втілення цих ініціатив та стратегій може допомогти подолати культурні розбіжності та сприяти взаєморозумінню та співпраці між громадянами Європи, незалежно від їхнього культурного походження.

Важливі терміни та поняття:

Культурний контекст – сукупність культурних, історичних та соціальних факторів, що впливають на сприйняття та розуміння повідомлень.

Культурний стереотип – спрощене та узагальнене уявлення про певну культуру, яке може бути неправдивим.

Культурний конфлікт – суперечка або неврегульованість, що виникає внаслідок різниці в культурних цінностях та нормах.

Культурний шок – стан збентеження та незручності, що виникає у людини при зіткненні з новою культурою.

Крос-культурна комунікація – спілкування та взаємодія між представниками різних культур.

Культурна адаптація – процес адаптації до нового культурного середовища, що включає зміну поведінки та сприйняття.

Інтеркультурна компетентність – здатність ефективно спілкуватися та взаємодіяти з представниками інших культур.

Культурний релятивізм – підхід, що визнає різноманітність та рівність цінностей та норм у різних культурах.

Міжкультурна освіта – програми та ініціативи, спрямовані на навчання та підвищення усвідомленості про міжкультурні питання.

Що таке міжкультурна комунікація: основні визначення.

Міжкультурна комунікація – це комунікація між людьми з двох різних культур (Chen & Starosta, 1998:28)

Міжкультурна комунікація – це символічний, інтерпретативний, транзакційний, контекстуальний процес, в якому люди з різних культур створюють спільні значення (Lustig & Koester, 2007:46)

Міжкультурна комунікація визначає вплив на комунікативну поведінку, коли взаємодіють різні культури. Таким чином, міжкультурна комунікація – це комунікація, яка розгортається у символічних міжкультурних просторах (Arasaratnam, 2013:48)

Міжкультурна комунікація – це процес взаємодії та обміну інформацією між людьми з різних культур. Цей процес охоплює сприйняття, розуміння та інтерпретацію повідомлень, які відправляються та отримуються представниками різних культур. Оскільки кожна культура має свої унікальні цінності, вірування, норми та способи спілкування, міжкультурна комунікація може бути складною, вимагаючи від учасників уваги та розуміння культурних відмінностей. Основною метою міжкультурної комунікації є сприяння взаєморозумінню, зменшенню конфліктів та побудові позитивних відносин між людьми з різних культур.

Рада Європи сформулювала власне визначення міжкультурного діалогу в «Опатійській декларації» 2003 року. Для цілей консультативного процесу щодо «Білого паперу з міжкультурного діалогу», наступне формулювання залишається ключовим у контексті розуміння міжкультурної комунікації:

«Міжкультурний діалог – це відкритий, побудований на взаємоповазі обмін поглядами між особами та групами, які належать до різних культур, що призводить до глибшого розуміння глобального сприйняття іншого».

У цьому визначенні «відкрите та поважне» означає «ґрунтоване на рівності цінностей партнерів»; «обмін поглядами» означає будь-який вид взаємодії, який розкриває культурні характеристики; «групи» означає будь-які типи колективу, який може діяти через своїх представників (сім'я, спільнота, об'єднання, народи); «культура» включає все, що стосується способу життя, звичаїв, вірувань та інших речей, які передавалися від покоління до покоління, а також різноманітні форми художньої творчості; «сприйняття світу» означає цінності та способи мислення.

Пріоритети Європейського порядку денного щодо міжкультурної комунікації.

Пріоритети розвитку міжкультурної комунікації в контексті діяльності європейських інституцій можна поділити на три ключові категорії:

Сприяння інклюзивності та повазі до різноманіття

Європейський Союз вживає заходів для боротьби з дискримінацією на основі раси, етнічного походження, релігії, статі, сексуальної орієнтації та інших ознак. Мова йде про прийняття антидискримінаційного законодавства, підтримку кампаній з підвищення обізнаності та надання фінансування для заходів з інклюзії.

У цьому контексті варто відзначити *Директиву 2000/43/ЄС (- 6) про рівне ставлення до осіб незалежно від раси та етнічного походження*. Ця директива забороняє дискримінацію на основі раси та етнічного походження в таких сферах, як зайнятість, освіта, житло та доступ до товарів і послуг.

ЄС також працює над підтримкою прав та інтересів меншинних груп, таких як роми, люди з інвалідністю та ЛГБТ-спільнота. Це включає фінансування проєктів, які сприяють їх соціальній та економічній інтеграції, а також підвищення обізнаності про їхні проблеми.

ЄС підтримує діалог та обмін між різними культурами та релігіями. Це включає фінансування проєктів, які зводять людей разом задля покращення взаєморозуміння, а також підтримку освітніх проєктів з питань міжкультурної компетентності.

Зміцнення розуміння та співпраці

ЄС визнає важливість мовної різноманітності та вживає заходів для захисту та сприяння її розвитку. Це передбачає фінансування програм вивчення мов, а також підтримку менш поширених мов.

Європейський союз підтримує освітні та молодіжні обміни між країнами. Мова йде про фінансування програм, які надають молодим людям можливість навчатися та працювати за кордоном, а також сприяння співпраці між школами та університетами.

ЄС підтримує транскордонну співпрацю з країнами поза ЄС, між регіонами та містами. Це включає фінансування проєктів, які зводять людей разом та сприяють спільним інтересам.

Розв'язування спільних проблем

Одним із найактуальніших питань, які стоять перед Європою сьогодні є міграція. ЄС працює над тим, щоб розробити спільну політику міграції, яка буде справедливою та гуманною. Це включає співпрацю з країнами походження та транзиту, а також надання підтримки країнам-членам ЄС,

які приймають біженців.

Ще одним ключовим пріоритетом для ЄС є безпека. ЄС працює над тим, щоб боротися з тероризмом та організованою злочинністю, а також захищати свої кордони. Це включає співпрацю з правоохоронними органами країн-членів ЄС, а також з партнерами за межами ЄС.

Зміна клімату є серйозною загрозою для Європи. ЄС працює над скороченням викидів парникових газів та переходом до стійкішої економіки, розглядаючи можливості інвестування в дослідження та інноваційні розробки, а також прийняття політик, які сприяли б використанню відновлюваних джерел енергії.

Цілі міжкультурної комунікації в Європі

Ключовою інституцією, яка сприяє формуванню політик міжкультурної комунікації в Європі є Рада Європи. Організація виступає як платформа для співпраці та обміну досвідом між країнами-членами щодо міжкультурного діалогу. Вона розробляє та підтримує різноманітні програми, проекти та ініціативи, спрямовані на сприяння взаєморозумінню та взаємодії між різними культурами.

Одним з ключових напрямків діяльності Ради Європи є розвиток *міжкультурного діалогу в освіті*. Вона підтримує програми та проекти, спрямовані на підвищення обізнаності про культурну різноманітність серед учнів та студентів, розвиток міжкультурних компетенцій та сприяння взаєморозумінню між молоддю різних країн.

Рада Європи також активно сприяє розвитку міжкультурного діалогу через *культурні та мистецькі програми*. Вона підтримує проекти, спрямовані на співпрацю між культурними організаціями та артистами з різних країн, що сприяє обміну досвідом та підвищенню культурного рівня населення.

Крім того, Рада Європи сприяє міжкультурному діалогу через заохочення міжнародного співробітництва та обміну досвідом у сфері культури, освіти, молоді та спорту. Вона також виступає за захист прав людини та сприяння демократії як основних цінностей, які сприяють взаєморозумінню та взаємовідносинам між культурами.

У загальному розумінні сформульованому Радою Європи, метою міжкультурного діалогу є навчитися жити разом мирно та конструктивно у багатокультурному світі, розвивати почуття спільноти та належності. Міжкультурний діалог може бути інструментом для запобігання та вирішення конфліктів шляхом підвищення поваги до прав людини, демократії та принципів правової держави. Зокрема, *Рада Європи в межах*

своїх офіційних документів визначила наступні цілі:

- Ділитися візіями світу, розуміти та вчитися від тих, хто бачить світ не так, як ми;
- Визначати схожості й відмінності між різними культурними традиціями та світоглядами;
- Досягнути консенсусу, щодо того, що суперечки не повинні вирішуватися насильством;
- Допомогати управляти культурною різноманітністю демократичним шляхом, роблячи необхідні корекції до всіх видів наявних соціальних та політичних угруповань;
- Заповнювати прірву між тими, хто сприймає різноманітність як загрозу, та тими, хто вважає її збагаченням;
- Ділитися кращими практиками, зокрема у сферах міжкультурного діалогу, демократичного керування соціальною різноманітністю та сприяння соціальній єдності;
- Спільно розробляти нові проекти.

Важливим також є опис умов, «сприятливих факторів», які характеризують справжній, значущий міжкультурний діалог. На основі наявного досвіду можна запропонувати принаймні шість важливих умов, які повинні бути виконані передусім або досягнуті в процесі:

- Рівна гідність всіх учасників;
- Добровільна участь у діалозі;
- Майндсет (з обох сторін), що характеризується відкритістю, цікавістю та відповідальністю, і відсутністю бажання «виграти» у діалозі;
- Готовність дивитися на культурні схожості та відмінності;
- Мінімальний необхідний рівень знань про відмінні риси власної та «іншої» культури;
- Здатність знаходити спільну мову для розуміння та поваги до культурних відмінностей.

Тема 2. Міжкультурна комунікація: основні поняття

Основні поняття міжкультурної комунікації; мультидисциплінарний підхід. «Діалог» і «монолог» як виміри культури. Основні моделі комунікації в культурі. Антропологічний підхід до міжкультурних відносин. Методологія вивчення міжкультурної комунікації.

Основні поняття міжкультурної комунікації; мультидисциплінарний підхід

Підходи до розуміння поняття «комунікація»:

- комунікація як передача знань, ідей, інформації та ін.;
- комунікація як розуміння, тобто комунікація розглядається як процес, завдячуючи якому ми розуміємо інших і самі намагаємося бути зрозумілими;
- комунікація як вплив, тобто коли людина з допомогою символів, знаків намагається впливати на інших людей;
- комунікація як творення спільноти, процес, коли з допомогою вживання мови, знаків із одиниць відбувається творення людських об'єднань;
- комунікація як взаємодія між людьми з допомогою символів;
- комунікація як обмін значеннями між людьми (вона можлива в тій мірі, в якій люди мають спільні прагнення й відносно єдину культурну базу);
- комунікація як складова суспільного процесу, тобто акт комунікації розглядається як засіб, через який виражаються групові норми, здійснюється суспільний контроль та ін.

Термін «міжкультурна комунікація» у вузькому сенсі пов'язаний з роботою Едварда Холла та Джорджа Трагера «Culture as Communication» (1954) та підручником Ларрі Самовара та Річарда Портера «Communication between Cultures» (1972).

Міжкультурна комунікація – спілкування, обмін інформацією, що здійснюється в умовах значних культурних відмінностей які суттєво впливають на якість та буттєвість комунікативної події. *Комунікативна компетентність* людей, що спілкуються передбачає розуміння комунікативних символічних систем та правил їх функціонування, принципів комунікативної взаємодії.

Особливість міжкультурної комунікації: використання спеціальних мовних варіантів та дискурсивних стратегій, відмінних від тих якими люди

користуються у своєму культурному середовищі.

Крос-культурна комунікація – вивчення конкретного феномена у двох або більше культурах; пов'язана із порівнянням комунікативних компетентностей представників різних культур.

Комунікативні можливості в межах своєї та інших культур притаманні для усіх людей, але їх конкретна реалізація та можливості культурно обумовлені. Культура визначає когнітивну та прагматичну основи комунікативної діяльності.

Найважливіші види символічної поведінки людини в суспільстві:

- Використання мови (вербальна комунікація)
- Немовленнєва поведінка (невербальна комунікація)

Функціональні сфери міжкультурної комунікації: міжособистісна, соціальна, публічна, міжгрупова, професійна, масова комунікація та комунікація всередині малих груп.

Культура – інтерпретативна модель, що використовується для сприйняття світу. Культура – об'єктивація людської суб'єктивності.

«Діалог» і «монолог» як виміри культури

Діалог – сутнісна складова міжкультурної комунікації; його теоретичні основи пов'язані з філософією діалогу (Мартін Бубер, Карл Ясперс, Ойген Розеншток-Гюссі, Поль Рікер, Емануель Левінас). Термін діалог походить від грецького *dialogos* – розмова, першим з авторів, який використовує цей термін є Платон, тут діалог тісно пов'язаний з мистецтвом діалектики. Діалог використовується як практика в різних ситуаціях, від освіти до бізнесу. Впливовими теоретиками діалогової освіти є Пауло Фрейре та Рамон Флеча.

Егалітарний діалог – концепція діалогічного навчання. Його можна визначити як діалог, у якому внески розглядаються відповідно до обґрунтованості їхніх міркувань, а не відповідно до статусу чи позиції влади тих, хто їх робить.

Структурований діалог в міжкультурній комунікації є діалоговими практиками, розробленими як засіб орієнтації діалогічного дискурсу на розуміння проблеми та консенсусні дії. Дисциплінована форма діалогу, коли учасники погоджуються дотримуватися схеми діалогу або фасилітатора, дозволяє культурним групам вирішувати складні спільні проблеми.

Моральні діалоги – це соціальні процеси, які дозволяють суспільствам або спільнотам формувати нові спільні моральні розуміння. Елементи морального діалогу включають: встановлення моральної основи;

об'єднання багатогрупових дискусій у формі «мегалогів»; розрізнення відмінних атрибутів морального діалогу (крім раціональних міркувань чи культурних воєн). Моральні діалоги дозволяють людям певної спільноти визначити, що є морально прийнятним для більшості людей у цій спільноті.

Діалог культур пов'язаний з інтерсуб'єктивними зв'язками та відношеннями «Я-Ти», «Я-Інший», «Свій-Чужий».

Прикладом *монологу* культури є *європоцентризм* – світоглядна установка, культурна традиція та політичні переконання про вищість західноєвропейської цивілізації у світовій історії та культурі. Вважає європейські цінності, релігійні переконання, способи життя та бачення світу універсальними. Основи європоцентризму закладаються в античній культурі та існують непохитно до Нового часу. Вперше піддається критиці Йоганном-Готфрідом Гердетом та Джамбаттістою Віко. Європоцентризм пов'язаний з ідеями деколонізації, третього світу, неоколоніалізму.

Основні моделі комунікації в культурі

Моделювання полягає в побудові ідеальних, уявних об'єктів, ситуацій, для яких характерні відносини та елементи, подібні відносинам і елементам реальних комунікативних процесів. Модель є понятійним інструментом, а *модель комунікації* є вербальними або графічними представленнями, що відображають процес комунікації в схематичній і спрощеній формі.

Основні моделі комунікації:

- Соціологічні та психологічні (Г. Лассвелла, двохступінчата модель комунікації Е. Каца та П. Лазерсфельда, соціологічна модель Джона та Матильди Рілеїв)
- Семіотичні (Р. Якобсона, У. Еко, Ю. Лотмана, Р. Барта)
- Міфологічної комунікації (К. Леві-Строса, Р. Барта, К. Г. Юнга)
- Аргументуючої комунікації (Ф. Еемерена й Р. Гротендорста)
- Іміджевої комунікації
- Пропагандистської комунікації (С. Чакотіна).

Антропологічний підхід до міжкультурних відносин

Наукові дослідження в площині міжкультурної комунікації фокусуються на поведінці людей, що постають перед культурно обумовленими відмінностями в мовленнєвій діяльності. Результатом досліджень стали описи культурної специфіки інтерпретування комунікації.

Потреба в дослідженні міжкультурної комунікації була пов'язана з швидким економічним розвитком багатьох країн та регіонів на початку 20 ст., революційних змін в технологіях, виникненням глобалізації. В

результаті таких змін світ почав сприйматися як менший, компактніший – інтенсивність тривалих контактів між представниками різних культур швидко зростає. Іншими важливими зонами професійної та соціальної міжкультурної комунікації стали освіта, туризм, наука.

Потреба в осмисленні міжкультурної комунікації також пов'язана з відмовою від європоцентричних підходів в гуманітарних та суспільних науках. Визнання абсолютної цінності різноманітності світових культур, відмова від колонізаторської культурної політики, усвідомлення крихкості існування та загрози знищення величезної більшості традиційних культур і мов призвели до того, що відповідні дисципліни стали бурхливо розвиватися. Тут на початку 20 ст. особливий внесок зробив американський антрополог і лінгвіст Франц Боас та його роботи з дослідження північноамериканських мов.

Міжкультурна комунікація як дисципліна використовує досягнення культурної антропології та досліджень комунікативних процесів у суспільстві.

Методологія вивчення міжкультурної комунікації

Особливостями міжкультурної комунікації займаються антропологи, етнографи, лінгвісти, культурологи, їх праці з опису традиційних суспільств, культур та мов сприяли становленню ідеї багатополарності людської спільноти.

Істотний внесок у вивчення комунікації роблять когнітивна і соціальна психологія, соціологія, когнітивна лінгвістика і типологія мов. Операційні параметри для опису впливу культури на людську діяльність та розвиток суспільства були сформульовані у роботах антропологів Флоренс Клакхон та Фреда Стробека, лінгвіста та антрополога Едварда Холла, соціолога та психолога Герта Хофстеде.

Ф. Клакхон та Ф. Стробек звернули увагу на культурні відмінності у системах цінностей, які загалом становлять картину світу конкретної культури. У цю картину входять такі фундаментальні речі, як ставлення до часу, до діяльності, до природи, ставлення до цінності міжособистісних відносин.

Едвард Холл звертав увагу на різні параметри культурно обумовлених комунікативних відмінностей. Запропонував розрізняти *висококонтекстні та низькоконтекстні культури*, пов'язані з кількістю інформації експліцитно наявної в повідомленні.

Герт Хофстеде сформулював чотири ознаки, які можуть описувати національні культури за їх становищем на шкалі чотирьох параметрів. *Осі культурних протиставлень*:

- Дистанція влади
- Індивідуалізм
- Уникнення невизначеності
- Змагальність

Напрямки вивчення міжкультурної комунікації:

Психологічний (досліджує вплив культурних відмінностей на процеси інтерпретації та категоризації, природу поведінкових стереотипів. Вивчаються категорії цінностей, мотивів, установок, стереотипів, забобон)

Соціологічний (використовуються методи анкетування для виявлення ціннісних установок та стереотипів, соціальної адаптації мігрантів, збереження/втрати традиційної культури у національних меншин)

Лінгвістичний (досліджує різні комунікативні стилі, особливості вживання слів та створення дискурсу, спрощення/ускладнення граматичної структури)

Крос-культурна прагматика займається порівняльним аналізом окремих принципів, що характеризують комунікативну діяльність та відповідними культурними сценаріями. Один з основних прагматичних принципів – «принцип ввічливості» запропонований Пенелопею Браун та Стівеном Левінсоном. Крос-культурні відмінності проявляються у типі ввічливості – заснованому на солідарності чи підтримці дистанції – характерному для конкретної культури.

Анна Вежбицька пропонує використовувати метамову, яка допомагає побачити, що прямі перекладні еквіваленти можуть приховувати суттєві культурно зумовлені відмінності. Дружбі, свободі чи гніву ми приписуємо характерні для нашої культури смисли, надаємо цим поняттям неіснуючу універсальність та здійснюємо культурну помилку.

Гендерний підхід використовує Дебора Таннет досліджуючи особливості комунікативної поведінки чоловіків та жінок. Висловлювання представників цих двох груп зроблені однією мовою, розуміються ними неоднаково у межах різних сценаріїв.

Прикладні аспекти міжкультурної комунікації пов'язані з поняттям *міжкультурної сприйнятливості* (intercultural sensitivity).

Тема 3. Стратегії міжкультурної комунікації в європейських суспільствах

Європейські перспективи міжкультурної комунікації. Міжкультурна комунікація як політична стратегія. Стратегії порозуміння між європейськими суспільствами. Міжкультурна комунікація та процес побудови європейської ідентичності. Стратегія зовнішніх культурних зв'язків.

Європейські погляди на міжкультурну комунікацію

Хоч Європейський Союз і об'єднує країни політично, розуміння та підходи до міжкультурної комунікації значно відрізняються у різних країнах-членах. Ці відмінності пояснюються унікальними культурними, історичними, соціальними та мовними особливостями кожної нації. Усвідомлення цих відмінностей важливе для взаєморозуміння та співпраці всередині блоку і вимагає від кожного члена гнучкості, толерантності та відкритості до навчання один від одного.

Попри потенційну стереотипність, узагальнення про особливості національних культур допомагають створити базове розуміння та очікування від цих культур, що може сприяти ефективнішому спілкуванню та взаємодії. Все ж важливо підходити до таких узагальнень критично та з обережністю, уникаючи занадто грубих спрощень. Використання узагальнень як вихідного пункту для подальшого дослідження та особистого досвіду може допомогти зрозуміти складність та різноманітність культур у Європі та за її межами.

Загальні варіації стилів в контексті розуміння міжкультурної комунікації між різними країнами ЄС:

Пряма проти непрямої комунікації

Північні європейці, такі як німці та шведи, схильні до більш прямої та чіткої комунікації, тоді як південні європейці, такі як італійці та іспанці, більше покладаються на невербальні сигнали та неявне розуміння.

Орієнтація на стосунки проти орієнтації на завдання

Південні європейці та французи надають перевагу налагодженню стосунків, перш ніж переходити до справ, тоді як німці та шведи можуть надавати перевагу виконанню завдань та ефективності.

Чутливість до контексту

Комунікація британців та поляків більше залежить від контексту, спираючись на тонкість та ввічливість для навігації в ситуаціях.

Національні особливості:

Загалом, Європа представляє собою багатий спектр підходів до міжкультурної комунікації. Розуміння цих варіацій є ключем до ефективної взаємодії на континенті.

Німеччина

Німці схильні до прямої та фактичної комунікації, цінуючи ясність та ефективність.

Комунікація з низьким контекстом: німці більше покладаються на безпосереднє словесне спілкування, ніж на невербальні сигнали. Це може бути сприйнято як холодність або прямота в культурах, які підкреслюють непряме спілкування.

Важливість структури та планування: німці цінують добре структуроване спілкування, планують презентації ретельно та передають інформацію фактично.

Прямолінійність та відкритість: німці схильні бути прямими у своєму спілкуванні, навіть коли критикують. Це може здивувати культури, які цінують ввічливість більше, ніж прямоту.

В Німеччині немає законодавчих актів, які б спеціально стосувалися міжкультурної комунікації, проте, існує кілька рамкових документів, які сприяють інтеграції та розумінню між різними культурами. Зокрема:

Німецька Конституція (Grundgesetz) гарантує рівні права для всіх людей незалежно від їхнього походження чи минулого.

Федеральний закон проти дискримінації (Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz, AGG) забороняє дискримінацію на основі різних факторів, включаючи етнічне походження.

Закон про інтеграційні курси (Integrationskursesgesetz) пропонує курси німецької мови та орієнтаційні програми для допомоги іммігрантам інтегруватися у німецьке суспільство.

Різнноманітні закони та ініціативи на рівні федеральних земель сприяють міжкультурному діалогу та порозумінню.

Італія

Італійці мають особливий підхід до міжкультурної комунікації, який формується їхніми культурними цінностями та традиціями. Ось деякі ключові аспекти цього підходу:

Комунікація глибокого контексту: італійці значною мірою покладаються на невербальні сигнали, такі як жести, вирази обличчя та тон голосу, щоб передати значення. Це може здаватися непрямим у порівнянні з культурами, які віддають перевагу прямій вербальній комунікації.

Будування відносин: італійці цінують можливість налагоджувати

зв'язки та стосунки перед тим, як переходити до ділових або серйозних тем. Витрачання часу на знайомство з кимось вважається необхідним для довіри та ефективної комунікації.

Експресивна комунікація: італійці відомі своїм жвавим та пристрасним стилем спілкування. У мовленні присутні підвищені тони або емоційні жести (виражають почуття та впевненість), які можуть не вказувати на гнів, а лише підкреслювати важливість певного пункту.

В Італії не існує безпосередніх законодавчих актів, які б були виключно зосереджені на міжкультурній комунікації, але існують політики та рамки, які опосередковано їй сприяють:

Конституція Італії (Costituzione Italiana): як і в більшості країн Європи, конституція Італії гарантує рівні права для всіх громадян незалежно від їхнього походження чи минулого. Вона закладає основу для розвитку міжкультурного розуміння та поваги.

Національна рамка політик інтеграції (Linee Guida Nazionali per le Politiche di Integrazione): ця рамка окреслює стратегії інтеграції іммігрантів в італійське суспільство. Вона включає заходи щодо сприяння міжкультурній комунікації через програми вивчення мови та культурні орієнтаційні ініціативи.

Регіональні та місцеві ініціативи: багато італійських регіонів та муніципалітетів мають власні програми, присвячені міжкультурному діалогу та сприянню розумінню між різними етнічними групами. Ці заходи можуть включати майстер-класи, заходи та освітні програми.

Міжкультурна комунікація як політична стратегія

Використання міжкультурної комунікації як політичної стратегії може бути ефективним, оскільки дозволяє політичним лідерам розширити свою аудиторію, згуртовувати різні культурні спільноти навколо спільних цілей та розв'язувати складні суспільні проблеми. Коли політики усвідомлюють і враховують культурні розходження та схожості між групами, вони можуть точніше та ефективніше формулювати свої ідеї та ініціативи, що, своєю чергою, збільшує шанси на їх успішне прийняття та підтримку з боку громадськості. Такий підхід сприяє формуванню інклюзивнішого суспільства, де взаєморозуміння та взаємоповага стають цілями політичного дискурсу.

Однак, існують певні виклики та ризики, пов'язані з використанням політиками міжкультурної комунікації. Зокрема, існує небезпека, що політики можуть маніпулювати культурними розбіжностями або експлуатувати їх для власних цілей, що може призводити до поділів та

конфліктів у суспільстві. Також, спрощення культурних особливостей та надмірне узагальнення можуть вести до непорозумінь та зниження довіри до політичних інституцій. Тому дуже важливо, щоб політичні лідери використовували міжкультурну комунікацію обережно, з повагою до культурної унікальності та з постійним наголосом на етичні принципи у своїй роботі.

Переваги використання міжкультурних комунікацій як політичної стратегії:

Сприяння миру та розумінню

Заохочення діалогу та взаємної поваги між різними культурними групами може допомогти зменшити напруженість і запобігти конфліктам. Це особливо важливо в регіонах з історією етнічних чи релігійних зіткнень.

Будівництво коаліцій та альянсів

Політики можуть використовувати навички міжкультурної комунікації для створення коаліцій та альянсів із різними групами всередині власного суспільства чи за кордоном. Це може створити міцнішу політичну базу та сприяти співпраці за спільними цілями.

Ефективне формування політики

Розуміння різних культурних перспектив дозволяє політикам розробляти більш інклюзивні та ефективні політики, які задовольняють потреби різноманітного населення. Це може призвести до більшої соціальної згуртованості та задоволеності політичною системою.

М'яка сила та дипломатія

Ефективні навички міжкультурної комунікації є життєво важливими для дипломатії та міжнародних відносин. Політики, які можуть налагодити контакти з лідерами інших культур, можуть побудувати довіру та співпрацю на глобальному рівні.

Протидія пропаганді та дезінформації

У сучасному світі міжкультурна комунікація є критично важливою для боротьби з поширенням дезінформації та пропаганди, які можуть підживлювати упередження та екстремізм. Заохочуючи точну інформацію та сприяння розумінню, міжкультурна комунікація може допомогти створити більш обізнане та активне громадянство.

Використання міжкультурної комунікації як політичної стратегії також має свої виклики:

Маніпулювання: існує ризик того, що політичні лідери можуть використовувати міжкультурну комунікацію для маніпулювання або експлуатації різних культурних груп на користь себе.

Спрощення культури: культура є складною і багатогранною. Політики

повинні уникати спрощення культурних різниць або узагальнень про всі групи людей.

Динаміка влади: політична комунікація часто охоплює динаміку влади. Важливо забезпечити, щоб стратегії міжкультурної комунікації не використовувалися для посилення наявних нерівностей.

Загалом, міжкультурна комунікація є цінним інструментом для політиків, але її потрібно використовувати обдуманно і етично для досягнення позитивних результатів.

Стратегії порозуміння між Європейськими суспільствами

Зміцнення зв'язків між різноманітними європейськими суспільствами потребує реалізації відповідних стратегій сприяння взаєморозумінню. Ключові стратегії у цьому контексті стосуються освіти, мас-медіа, та організації культурних заходів.

Освіта та програми обміну:

Інвестування в програми вивчення мов на всіх рівнях руйнує мовні бар'єри та дозволяє глибше зануритися в культуру (через вивчення мов)

Сприяння студентським та молодіжним програмам обміну дозволяє молодим людям безпосередньо знайомитися з різними культурами, сприяючи співпереживанню та розумінню (студентські та молодіжні обміни)

Освітні ініціативи, що підвищують обізнаність про різноманітність європейської культури, традицій та історії, можуть подолати розбіжності (програми підвищення культурної обізнаності)

Засоби масової інформації та комунікація:

Підтримка медій, що створюють контент кількома європейськими мовами, сприяє міжкультурному розумінню (багатомовні медіаплатформи)

Заохочення спільних проєктів між журналістами з різних країн може забезпечити ширші та різноманітніші погляди на європейські проблеми

Розвиток програм медіаграмотності, що борються зі стереотипами та сприяють фактичному осмисленню, можуть сприяти більш толерантній комунікації (боротьба зі стереотипами)

Залучення соціального та громадянського суспільства:

Організація заходів, що демонструють багатий спектр європейських культур, сприяє повазі та розумінню (культурні фестивалі та заходи)

Заохочення партнерства між містами різних країн дозволяє обмінюватися громадянами та реалізовувати спільні проєкти (програми партнерства міст)

Підтримка мереж, що з'єднують НУО та групи громадянського

суспільства по всій Європі, може сприяти співпраці та спільним рішенням (мережі громадянського суспільства)

Політика та управління:

Уряди можуть створити платформи для міжкультурного діалогу, об'єднавши зацікавлені сторони для обговорення спільних проблем та можливостей (ініціативи міжкультурного діалогу)

Захист прав меншин: надійні правові рамки, що захищають права меншин та сприяють культурному вираженню, є важливими для соціальної згуртованості

Заходи щодо інтеграції в ЄС: Європейський Союз може відігравати ключову роль, сприяючи програмам культурного обміну, програмам мобільності та політиці, що пропагує європейське різноманіття.

На індивідуальному рівні:

Подорожі та дослідження: заохочення подорожей та досліджень Європою дозволяє людям безпосередньо знайомитися з різними культурами.

Відкритість до навчання: виховання особистого прагнення до навчання впродовж життя та відкритості до нового культурного досвіду є вирішальним для розуміння.

Міжособистісна комунікація: свідоме зусилля зрозуміти невербальні сигнали та стилі спілкування з інших європейських культур сприяє кращій взаємодії.

Запроваджуючи ці стратегії на різних рівнях, європейські суспільства можуть побудувати міцніші мости взаєморозуміння, співпраці та взаємної поваги.

Європейський Союз реалізує декілька програм, які сприяють розвитку порозуміння між європейськими суспільствами:

Програма Erasmus+: Ця флагманська програма ЄС підтримує освіту, навчання, молодь і спорт у всій Європі. Вона фінансує обміни студентами та молоддю, партнерські відносини в галузі освіти між школами та університетами, а також програми мобільності для викладачів та тренерів. Ці обміни дозволяють молодим людям безпосередньо знайомитися з різними культурами, сприяючи зв'язкам на все життя та розумінню.

Програма «Творча Європа»: Ця програма підтримує культурний та креативний сектори в усій Європі. Вона фінансує проекти, що сприяють співпраці між художниками та культурними організаціями з різних країн та загалом сприяє культурному обміну, взаємній повазі та почуттю спільної європейської ідентичності.

Програма «Громадяни за Європу»: Ця програма підтримує проекти, що сприяють активній громадянській позиції та демократичній участі на рівні

ЄС. Вона фінансує ініціативи, які об'єднують громадян з різних країн для обговорення європейських проблем, вивчення культур та точок зору один одного, а також формування почуття європейської приналежності.

Європейський корпус солідарності: Ця програма пропонує молодим людям можливості для волонтерства або роботи над проектами солідарності в усій Європі. Учасники працюють над проектами, що розв'язують суспільні проблеми, сприяють соціальній інклюзії, міжкультурному діалогу та почуттю європейської солідарності.

Політика згуртованості ЄС: Хоча вона не зосереджена безпосередньо на культурному обміні, ця політика зміцнює економічну, соціальну та територіальну згуртованість в межах ЄС. Інвестуючи в інфраструктуру, освіту та створення робочих місць у менш розвинених регіонах, вона допомагає зменшити економічну нерівність, яка може призвести до соціальної напруги.

Міжкультурна комунікація і процес побудови Європейської ідентичності

Європа, з її багатим калейдоскопом культур, мов та традицій, постає як динамічний континент, де формується нова спільна ідентичність. У цьому процесі міжкультурна комунікація відіграє ключову роль, будуючи мости між різними народами та сприяючи взаєморозумінню, повазі та співпраці.

Через відкритий діалог, обмін досвідом та спільні проекти європейці долають мовні бар'єри та стереотипи, відкриваючи для себе багатство культурної спадщини континенту. Це сприяє формуванню єдиного європейського простору, де різноманіття не є роз'єднувальним фактором, а навпаки, стає джерелом сили та стійкості.

Розуміння різноманітності

Розуміння різноманітності в Європі виявляється у багатстві мов, які використовуються щоденно. Наприклад, у Бельгії вживають понад три мови: фламандську, французьку та нідерландську. Це вимагає від жителів країни вміння спілкуватися із різними групами людей, кожна з яких може використовувати різні мови. Різноманіття вимагає терпимості та вміння розуміти інші культурні контексти.

Різноманітність у традиціях та святкуваннях європейських країн часто дивує. Наприклад, у Іспанії є фестиваль Санта-Семана, який відзначається релігійними процесіями та традиційними виставами. У той же час, у Нідерландах є фестиваль Конінгсдаг, день, коли голландці святкують королівське весілля та піднімають прапори на честь короля.

Багатство культур у Європі також виявляється у різниці у способах

мислення та розв'язання проблем. Наприклад, у Німеччині високо цінуються точність та структурованість у вирішенні завдань, тоді як в Італії частіше заохочуються творчі та нестандартні підходи.

Розвінчування стереотипів

Негативні стереотипи про інші національності або культури можуть спричинити конфлікти та непорозуміння між європейськими народами. Наприклад, стереотип про «лінивих» південних європейців у порівнянні з «працьовитими» північними європейцями обов'язково викличе враження нерівності. Так само злий жарт з вами може зіграти стереотип про «холодних» північних європейців у порівнянні з «емоційними» південними європейцями.

Міжкультурна комунікація дозволяє європейцям поборювати ці стереотипи та бачити один одного як індивідуумів, розуміючи та поважаючи культурне багатство кожного народу. Завдяки міжкультурній комунікації європейці можуть переосмислювати стереотипи та розвивати позитивні взаємовідносини.

Будівництво мостів

Подолавши комунікаційні бар'єри, європейці можуть будувати мости між культурами. Це сприяє співпраці, обміну ідеями та відчуттю належності до великої європейської спільноти.

Ось кілька типових прикладів «будівництва мостів»:

Французький студент архітектури навчається за програмою Erasmus+ в Італії: Під час навчання він живе з італійською сім'єю, відвідує місцеві фестивалі їжі та бере участь в реставраційному проєкті з однокурсниками з різних європейських країн. Цей досвід дозволяє йому поглибити свої знання щодо італійської архітектури, історії та кухні, а також налагодити міцні зв'язки з людьми з інших культур.

Польська вболівальниця їде до Іспанії на фінал чемпіонату Європи з баскетболу: Разом із місцевими фанатами вона підтримує свою команду, співає пісні та святкує перемогу. Цей спільний досвід дозволяє їй подолати мовні бар'єри та відчути єднання з іспанськими вболівальниками, навіть якщо вони підтримують різні команди.

Німецький музичний гурт виступає на фольклорному фестивалі в Угорщині: Вони грають сучасну музику з використанням традиційних угорських інструментів, співпрацюючи з місцевими музикантами. Цей культурний обмін знайомить угорську аудиторію з новими музичними стилями, а також дозволяє європейській аудиторії оцінити угорську музичну спадщину.

Міжнародний онлайн-форум молодих фермерів обговорює практики сталого сільського господарства: Учасники з Франції, Польщі та Греції

діляться своїми знаннями та досвідом через онлайн-перекладач, обговорюючи проблеми та рішення щодо органічного землеробства та збереження біорізноманіття. Ця віртуальна платформа дозволяє їм долати географічні бар'єри та співпрацювати для розвитку більш стійкого сільського господарства в Європі.

Шотландська туристка проходить базовий курс розмовної іспанської мови перед поїздкою: Після вивчення вітань, простих фраз та основних культурних норм вона може легше спілкуватися з місцевими жителями в Іспанії. Це дозволяє їй отримати більш автентичний досвід подорожі та встановити зв'язки з людьми з іншої культури.

Спільні цінності через комунікацію

Попри їхні відмінності, європейські суспільства діляться основними цінностями, такими як демократія, права людини та верховенство права. Міжкультурна комунікація дозволяє європейцям висловлювати ці спільні цінності таким чином, що вони резонують у різних культурах, зміцнюючи основи європейської ідентичності.

Виклики та обмеження:

Мовні бар'єри: всупереч зусиллям щодо просуванню багатомовності, мовні бар'єри залишаються проблемою. Перекладацькі служби та просування вивчення мов є важливими.

Національна ідентичність проти європейської ідентичності: сильна національна ідентичність іноді може обмежувати розвиток європейської ідентичності. Важливо знаходити баланс.

Історичні конфлікти: століття конфліктів і конкуренції можуть залишити свої сліди. Відкрита комунікація та визнання минулого є необхідними для примирення.

Стратегія щодо зовнішніх культурних відносин

Європейський Союз активно сприяє міжкультурному діалогу та співпраці на міжнародному рівні, маючи чітко визначену стратегію щодо зовнішніх культурних відносин. Окремі аспекти, які засвідчують існування такої стратегії, було сформульовано в низці офіційних документів, зокрема:

«Європейська стратегія щодо міжнародних культурних відносин: На шляху до нового підходу» (2016): Цей документ описує ключові цілі та пріоритети ЄС у сфері зовнішньої культурної політики. Він підкреслює важливість культурних відносин для сприяння миру, демократії, сталого розвитку та міжкультурному діалогу (<https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations>)

«Висновки Ради щодо стратегічного підходу ЄС до міжнародних

Вступ до студій міжкультурної комунікації в Європі

культурних відносин та рамки дій» (2016): Цей документ затверджує Радою ЄС та окреслює конкретні кроки, які ЄС має вжити для реалізації стратегії (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/da766854-8907-11e9-9369-01aa75ed71a1>)

«Робоча програма ЄС з питань культури на 2021-2027 роки»: Ця програма визначає пріоритетні напрямки фінансування та підтримки культурних проєктів та ініціатив у ЄС та за його межами (<https://culture.ec.europa.eu/>)

«План дій ЄС щодо захисту та просування свободи вираження художньої діяльності та культурного різноманіття» (2021): Цей план дій спрямований на захист свободи вираження художньої діяльності та культурного різноманіття в ЄС та за його межами (<https://www.ietm.org/en/advocacy/policy-papers/policy-statement-eu-action-towards-a-sustainable-and-fair-situation-of>)

«Європейська культурна спадщина: нові напрямки для 21 століття» (2017): Цей документ описує стратегію ЄС щодо захисту та просування європейської культурної спадщини (<https://culture.ec.europa.eu/document/a-new-european-agenda-for-culture-swd2018-267-final>)

Узагальнюючи підходи у названих документах можна виділити кілька ключових трендів:

Акцент на міжкультурному діалозі: ЄС прагне сприяти відкритому обміну ідеями, досвідом та культурними цінностями між людьми з різних країн. Це робиться через різні програми та ініціативи, такі як Erasmus+, фестивалі та культурні обміни.

Підтримка культурного різноманіття: ЄС визнає багатство та цінність культурного різноманіття як у Європі, так і в усьому світі. Стратегія ЄС спрямована на захист та просування культурної спадщини, мов та традицій.

Сприяння миру та демократії: політикум ЄС вірить, що культура може відігравати важливу роль у сприянні миру, демократії та правам людини. Стратегія ЄС підтримує проєкти, які використовують культуру для подолання конфліктів та побудови більш мирних та інклюзивних суспільств.

Підтримка сталого розвитку: ЄС визнає зв'язок між культурою та сталим розвитком. Стратегія ЄС підтримує проєкти, які використовують культуру для сприяння екологічній стійкості та соціальній справедливості.

Зміцнення партнерських відносин: ЄС прагне співпрацювати з партнерами в усьому світі, щоб сприяти культурному обміну та співпраці. Це робиться через спільні проєкти, програми та діалог.

Тема 4. Культурні фактори спілкування в сучасних суспільствах

Основні тенденції розвитку сучасних суспільств. Культурне розмаїття європейських суспільств і спілкування. Культурні бар'єри спілкування в сучасних європейських суспільствах. Фактори, що впливають на міжкультурну комунікацію в сучасних суспільствах.

Основні тенденції розвитку сучасних суспільств

Глобалізація. Складний всеохоплюючий процес всесвітнього економічного, політичного та культурного об'єднання, один із етапів капіталістичного розвитку. Глобалізація може відбуватися в межах держав, регіонів чи всього світу. Вона пов'язується із поширенням демократичних організацій. Важливим елементом глобалізації є уніфікація – узагальнення, створення єдиної системи чи форми, своєрідна однаковість/подібність. Через уніфікацію глобалізаційні процеси можуть бути небезпечними, оскільки під їх впливом втрачається релігійна, культурна, а також комунікативна самобутність окремих народів. Глобалізація пов'язана із вестернізацією культури. Значну роль в поширенні глобалізації мають інформаційно-технологічні здобутки та міжнародна торгівля.

Вперше термін «глобалізація» почали використовувати в сер. 19 ст. в значенні «інтенсивної міжнародної торгівлі». В сучасному розумінні поняття глобалізації запропонував Т. Левітт у статті «Глобалізація ринків» («Globalization of markets», 1983). А соціолог Р. Робертсон дотримується думки, що глобальне не може бути протиставлено локальному, універсальне – приватному; локальне є аспектом глобалізації, глобальне створює локальне. Запропонував використовувати термін «глокалізація» (локалізація+глобалізація, їх сучасне взаємне здійснення).

М. Маклюен в творі «Галактика Ґутенберга» («The Gutenberg Galaxy», 1962) пропонує термін «глобальне село» - можливість подолання за допомогою мас-медіа просторових та часових бар'єрів, стрімке поширення інформації, близькість та доступність світу для кожної людини. Повна взаємозалежність всіх людських груп, націй, культур та релігій.

Серед позитивних впливів глобалізації можна назвати:

- зміцнення зв'язків між різними частинами планети;
- поширення ідей та інформації, технологій, ціннісних орієнтацій, способу життя, поведінки;
- взаємопроникнення й взаємозбагачення культур і технологій;

- інтернаціональна взаємодопомога людям в кризових ситуаціях. Основними негативними наслідками глобалізації можуть бути:
- гальмування науково-технічного прогресу;
- є інструментом для ослаблення або знищення геополітичних супротивників;
- зникнення самобутніх національних культур, комунікативних традицій та мов, уніфікація світогляду.

Масова культура

Загальноновживана, популярна серед основної маси населення культура безвідносно приналежності до тієї чи іншої нації, держави. Масова культура комерційно успішна. Термін належить М. Горкгаймеру (робота «Мистецтво і масова культура») та Д. Макдональду (використовує термін «маскульт»), виник у 40-х р. 20 ст. До масової культури належать стандартизовані й стереотипні культурні продукти, розраховані на споживче сприйняття, часто характеризуються кітчевістю. Масову культуру відрізняють від елітарної та народної культури.

Становлення масової культури пов'язане з процесами політичної демократії, поширення освіти, індустріалізації та урбанізації, які спричинили зміни в суспільному житті та системі моральних цінностей. Масова культура виникла як наслідок масового виробництва, вирізняється досить низьким художнім рівнем, є легкодоступною для сприйняття значною частиною населення. Вона базується на стереотипах, штампах і орієнтована на отримання прибутку. Пов'язана із засобами масової комунікації як головним каналом поширення та споживання її цінностей.

Пов'язана з поняття «масова людина» яке використовує Х. Ортега-і-Гассет («Бунт мас», «Дегуманізація мистецтва»). Характерними рисами «людини-маси» є:

- нав'язування своїх думок,
- нетерпимість до іншого,
- кокетливість,
- неінтелектуальність,
- самодостатність («примітив, що з'явився в цивілізованому світі»).

Інформаційне суспільство. Наступний етап після індустріального суспільства. Термін «інформаційне суспільство» застосовується для позначення особливого виду суспільної інформації постіндустріального суспільства, нової ери розвитку людської цивілізації.

Поняття почав розробляти Ф. Махлуп в 30-х р. 20 ст. Використовував поняття «індустрія знань» (освіта, наукові дослідження і розробки, засоби масової інформації, інформаційні технології та інформаційні послуги).

Формування такого суспільства пов'язане з інформаційною комп'ютерною революцією (електронізація, комп'ютеризація, медіатизація та інформатизація усього суспільства). Головні продукти виробництва: інформація та знання.

Інформаційна культура – сукупність усіх видів інформаційно-комунікативної діяльності та результати цієї діяльності. Це система інформаційної освіти й виховання як специфічний спосіб наслідування суспільних здобутків людства з метою соціалізації особи, її всебічного, гармонійного розвитку, професійної підготовки.

Інформаційне суспільство пов'язане з поняттями: «постіндустріальне суспільство» (Деніел Белл), «пост-фордизм», «постмодернізм», «суспільство знань», «мережеве суспільство».

Культурне розмаїття європейських суспільств і спілкування

Елементами комунікативного культурного розмаїття є:

- Вербальна комунікація.
- Невербальна комунікація.

В європейському культурному середовищі користуються природними вербальними мовами – це національні мови, що розвивалися під впливом історичних та соціокультурних процесів. Мови можуть бути висококонтекстними та низькоконтекстними, це впливає на якість міжкультурної комунікації. З поширенням глобалізації а також об'єднавчих політичних процесів мовна карта Європи зазнала певних змін, але основні мовні ареали зберігаються.

Невербальна комунікація є національно зорієнтованою та важчою для безпосереднього розуміння без контексту. Для її розуміння важливий контекст. Види невербальної комунікації:

- Габітарна
- Кінетична
- Паралінгвістична
- Організація простору і часу комунікативного процесу
- Опредметнена форма невербальної комунікації.

В культурному розмаїтті європейських суспільств важливу роль відіграють *міграційні процеси*. Вони впливають на зміну мовної різноманітності. У 2022-2023 р. рівень міграції в країнах Європи досяг пікових показників. Причини підвищення кількості мігрантів:

- військові конфлікти, зокрема війна в Україні,
- наслідки пандемії COVID-19,
- гостра нестача висококваліфікованих кадрів.

Загалом в ЄС проживає 23,8 мільйона мігрантів, які не є громадянами держав-членів союзу, що становить 5,3% від загальної кількості жителів блоку. Три чверті цих людей мешкають у Німеччині, Іспанії, Франції та Італії.

Культурні бар'єри спілкування в сучасних європейських суспільствах **Конфлікт культур**

Конфлікт в основі якого знаходяться культурні цінності та переконання, мовні питання, що є предметом розбіжностей між людьми. Може виникати як між представниками однієї культури/субкультури, так і між представниками різних культур. Культурні конфлікти складні для регулювання, вони можуть підсилювати та ускладнювати політичні конфлікти. Радикальний варіант культурних конфліктів – геноцид та етнічні чистки.

Основою культурних конфліктів може бути незнання іншої культури, хибне/стереотипне уявлення про неї, незнання історії народу. Вони часто можуть бути досить емоційними та потребувати подолання психологічних бар'єрів та зміни асоціацій.

Культурні конфлікти пов'язані з поняттям аномії, Р. Мертон вважав, що аномія може виникати в результаті конфлікту між визнаними в культурі цілями і соціально схвалюваними засобами їх досягнення.

Релігійні бар'єри

Європейський простір є полірелігійним, у ньому поєднуються власна релігійна історія та традиції, власні релігії (серед яких домінують різні варіанти християнства – 71,6% населення ЄС) та неklasичні для європейських культур східні релігійні вчення (іслам, буддизм, іудаїзм, індуїзм), неорелігії.

Релігійний конфлікт може виникнути як між вірянами чи релігійними громадами, так і між церковними/релігійними організаціями. За характеристиками релігійні конфлікти є соціальними, оскільки релігія є духовною основою суспільства.

Світоглядні бар'єри

Світогляд є цілісною системою у якій відображаються погляди та уявлення про світ та своє місце в ньому (самосвідомість). Світогляд відображається в знаннях, принципах, стереотипах та оцінках. На формування світогляду впливають:

- Історичні особливості епохи
- Регіон проживання
- Соціокультурна ситуація
- Рівень освіченості та знань, рівень науки
- Система виховання.

Світогляд пов'язаний з картиною світу та ментальністю, ідеологією. Він може змінюватися під впливом інтенсивних інформаційних та комунікативних обмінів. Міжкультурна комунікація значною мірою залежить від світоглядних особливостей учасників комунікативного процесу.

Історичні типи світогляду: міфологічний, релігійний, філософський, науковий. Окремо виділяють повсякденний тип світогляду. С. Гантінгтон вважає, що майбутні світові зіткнення відбуватимуться через принципову розбіжність базових світоглядно-ціннісних моделей у світових регіонах, тобто як протистояння цивілізацій.

Бар'єри етнічних груп, класів

Етнічна та класова приналежність можуть сприйматися як один із чинників ускладнення, девіації в міжкультурній комунікації. Європа – історично багатонаціональна спільнота, яка в процесі глобалізації ще більше урізноманітнила своє етнічне наповнення.

Етнічна група/спільнота – це стійка соціальна група людей, що має тривалу історичну єдність, організовується як народність або нація.

«Зони» етнополітичних конфліктів Європи:

Перша зона – територія Центральної Європи. Етнічні конфлікти тут пов'язані з розпадом Югославії та Албанією. Сюди можна віднести конфлікт в Боснії і Герцеговині (1992).

Друга зона – це російська зовнішня політика, що включає Україну, Білорусь, Грузію. Тут можна виділити Придністровський конфлікт та повномасштабну війну в Україні.

Третя зона – збройний конфлікт на території Північного Кавказу (2009–2017).

Четверта зона – це територія Південного Кавказу. Азербайджан, Вірменія, Грузія – залучені в збройні етнополітичні конфлікти.

Стереотипи

Спрощені, схематизовані, загальноприйняті уявлення, які найчастіше засвоюються в процесі соціалізації. Стереотипи допомагають сприймати, категоризувати та оцінювати явища соціального світу.

Теорію стереотипів запропонував В. Ліппманн в роботі «Громадська думка» (1922).

Види стереотипів, що впливають на якість міжкультурної комунікації: класові, расові, етнічні, релігійні, гендерні.

Фактори, що впливають на міжкультурну комунікацію в сучасних суспільствах

Це різнонаправлені фактори, що можуть бути безпосередньо не

пов'язаними з комунікативними процесами.

- *Фактори:*
- *Демократичний політичний устрій* – легітимним джерелом влади в державі визнається її народ.
- *Свобода слова* – одне з основоположних прав людини/спільноти вільного висловлення своїх ідей та думок. Відсутність цензури та санкцій за правомірні висловлювання.
- *Егалітаризм* – базовий принцип пріоритету всезагальної економічної, політичної, правової рівності в організації суспільства.
- *Емансипація* – скасування обмежень у правах та звільнення від залежності, розширення прав та свобод.
- *Гендерна рівність* – передбачає відсутність привілеїв за статтю, заборону дискримінації, а також свободу вибору, розвитку, пошуку кожної особистості. Це концепція забезпечення рівних прав, обов'язків і можливостей між чоловіками та жінками в правовій, соціальній і приватній сферах. Передбачає рівний правовий статус жінок і чоловіків, однакову відповідальність та можливості для реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства, мати рівний доступ до процесу ухвалення рішень і розподілу ресурсів. Гендерна рівність є п'ятою з сімнадцяти Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй.
- *Ринок інформаційних технологій* – організована система економічних та правових відносин щодо розповсюдження інформаційної продукції, технологій та послуг.

Кроки щодо запровадження цифрового ринку ЄС: у 2014 році Європейський Союз заявив про створення Єдиного цифрового ринку ЄС як одного з основних пріоритетів діяльності Європейської Комісії під керівництвом Ж.-К. Юнкера. Для цього Європейська Комісія запропонувала пакет законодавчих ініціатив, які мали на меті:

покращити доступ споживачів і бізнесу до цифрових послуг,
створити умови для процвітання та функціонування цифрових мереж та інноваційних сервісів,
наростити потенціал цифрової економіки.

Тема 5. Модернізація комунікації в Європі

Європа в світські часи. Модернізація в Європі. Зміни соціальних уявлень. Становлення сучасних соціальних комунікацій в Європі. Трансформація публічного простору як простору спілкування. Зв'язок між інноваціями та традиціями є культурним виміром.

Модернізація в Європі. Зміни соціальних уявлень

Модернізація – це безперервний і нескінченний процес, що протікає протягом великого історичного проміжку, який може бути вимірний століттями, хоча існують приклади прискореної модернізації.

Незалежно від того, на якому етапі відбувається модернізація, вона ніколи не є одноразовим досягненням. Здається, сучасні суспільства вбудовують у свою тканину динамічний принцип, що не дозволяє їм зупинитися або досягати стабільності. Їх розвиток завжди нерівномірний та неоднаковий. Незалежно від рівня розвитку завжди існують «відсталі» регіони та «периферійні» групи, що становлять постійне джерело напруги та конфліктів у сучасних суспільствах. Ця умова не обмежується лише внутрішнім розвитком окремих держав, адже можна спостерігати її на глобальному рівні, оскільки модернізація розповсюджується від своєї початкової західної бази, щоб охопити весь світ.

Наявність націй з нерівномірним та неоднаковим розвитком вносить фундаментальний елемент нестабільності у світову систему держав.

Модернізація змінює також психологію поведінки індивідів.

У розвинутих країнах індивіди виявляють більшу *підприємливість і наполегливість* на шляху досягнення індивідуальних цілей і зазвичай ставлять перед собою далекосяжні цілі.

Розрізняють «первинну» і «вторинну» модернізацію.

«Первинна модернізація» – це модернізація епохи промислової революції, зміни соціальної структури, у зв'язку із руйнуванням традиційних, станових спадкових привілеїв і проголошення рівних громадянських прав, демократизації суспільства.

«Вторинна модернізація» (її ще називають «навздогінна модернізація») пов'язана з індустріалізацією країн, що розвиваються.

Трансформація публічного простору як простору спілкування

Модернізація – це комплексний процес, що перетворює всі сфери суспільного життя:

У соціальній сфері – формування соціальної структури індустріального суспільства, посилення соціальної мобільності, поділ сфер приватного і публічного життя, витіснення відносин особистої залежності між людьми відносинами їх особистої автономії;

В економіці – індустріалізація, застосування технологій, заснованих на використанні наукового знання, поглиблення суспільного поділу праці, формування ринкової економіки;

В політичній сфері – утворення націй і централізованої держави, включення широких мас населення в політичний процес, становлення і розвиток громадянського суспільства і правової держави;

В духовній сфері – розвиток сфери сучасної освіти, ідеологічний плюралізм, прилучення великих груп населення до здобутків світової культури, розвиток сучасних засобів інформації, секуляризація свідомості, відділення світських цінностей від релігійних.

Модернізація в комунікації відображає процеса адаптації комунікаційних засобів та практик до змін у суспільстві, технологіях і культурі. Це може включати в себе впровадження новітніх технологій зв'язку, таких як соціальні медіа, месенджери, відеоконференції тощо, а також зміни у стилях, форматах та способах взаємодії між людьми через ці засоби.

Модернізація комунікації також відображається у способах передачі інформації, від усунення бар'єрів для доступу до неї до розвитку нових каналів та форматів спілкування, які відповідають сучасним потребам та звичаям. Наприклад, зростання важливості відео-, аудіо- та текстового контенту в Інтернеті вказує на модернізацію способів виразу, спричинену зростанням цифрових технологій та змінами в споживачьких звичках.

Модернізація може включати реформування комунікаційних стратегій урядів, бізнесу та інших організацій у відповідь на зміни в суспільному контексті та технологічному прогресі. Наприклад, перехід до онлайн-комунікацій у зв'язку зі зростанням важливості дистанційної роботи та електронних послуг уряду.

Зв'язок між інноваціями та традиціями

В процесі модернізації визначено 4 принципи міжкультурної комунікації:

Чутливість та прагнення розуміння специфіки культури Іншого.

Глобалізацію характеризує висока частота міжкультурних комунікацій, що може призводити до порушень комунікації. Аналіз цих порушень розкриває кілька ключових моментів:

- національні мови містять культурно-специфічні особливості, які ще

не повністю розуміються;

- вербальна комунікація супроводжується культурно-специфічними невербальними сигналами, які часто неправильно інтерпретуються тими, хто з ними не ознайомлений.

Ці фактори перетворюють діалог між представниками різних культур на потенційне поле комунікаційних невдач. Тому під час епохи глобалізації поняття та дисципліна міжкультурної комунікації набувають більшого значення. Зростання порушень комунікації також підкреслює важливість вивчення невербальних каналів.

Відтак, модернізація моделей налагодження комунікації передбачає викладання та вивчення іноземних лінгвакультур. З погляду міжкультурної комунікації, лінгвакультура розглядається як комплексна семіотична система, що охоплює та регулює як вербальні, так і невербальні системи знаків. Враховуючи обговорені культурні розміри, ці елементи формують семіотичні каркаси різних лінгвакультур.

Використання міжкультурної медіації.

Міжкультурна медіація – це стратегія для розуміння, мінімізації конфліктів, спонукання до рефлексії та потенційних рішень між групами або людьми з культурними різницями або непорозуміннями. Міжкультурна медіація є необхідним ресурсом для забезпечення розуміння та співпраці.

Враховувати різні канали комунікації.

Вербальний канал передбачає переважно свідомі методи комунікації. Вербальна комунікація охоплює передачу повідомлень за допомогою усних слів та письмового тексту. Остаточною метою комунікації є забезпечення того, щоб інші розуміли наше повідомлення. Коли ми спілкуємося з іншими, ми часто припускаємо, що вони розуміють наше значення, оскільки ми самі його розуміємо. Однак це припущення не завжди є правдивим. Люди зазвичай приносять в розмову свої власні відчуття, сприйняття, емоції та думки, що створює бар'єри для чіткої комунікації. Щоб ефективно передати наше повідомлення, важливо враховувати культурні особливості реципієнта і спробувати поставити себе на його місце.

Невербальний канал передбачає переважно безсвідомі методи комунікації. Невербальна комунікація передбачає передачу або отримання повідомлень без використання слів. Вона охоплює комунікацію поза усними та письмовими засобами, такими як жести, мова тіла, постава, тон голосу та вираз обличчя. Невербальна комунікація обертається навколо мови тіла промовця і допомагає отримувачеві інтерпретувати повідомлення.

Врахування підсвідомих елементів у комунікативній поведінці.

Коли люди спілкуються з людьми в інших культурах, іноді мова є однією з перешкод у комунікації. Однак навіть коли люди говорять однією мовою, культурні відмінності можуть впливати на спосіб їх спілкування.

Ці відмінності можна помітити у вербальних та невербальних стилях комунікації людей. Культура може впливати на вираз обличчя, який використовують люди, а також на те, як вони тлумачать вирази обличчя інших. Наприклад, в одних культурах посмішка може свідчити про те, що люди є дружніми та доступними. Однак в інших від людей очікується серйозність, оскільки посмішки до незнайомих вважаються неприпустимими.

Тема 6. Міжкультурна комунікація в часи нових медіа

Феномен нових медіа. Вплив нових медіа на сучасну культуру європейських суспільств. Нові медіа в епоху постправди. Комунікативні можливості та комунікативні спотворення нових медіа. Медіа та культурні стереотипи.

Феномен нових медіа та мережеве суспільство

Мережеве суспільство пов'язане з соціальними, політичними, економічними й культурними змінами, викликаними поширенням цифрових інформаційних і комунікаційних технологій.

Термін «мережеве суспільство» запропонований Яном ван Дейком у 1991 р. та Мануелем Кастельсом у «Відродженні» (1996), першій частині трилогії «Інформаційний вік». У 1978 р. Джеймс Мартін використовував термін «проводове суспільство», що позначає державу, яка пов'язана масовими і телекомунікаційними мережами.

Ван Дейк визначає мережеве суспільство як світ, в якому комбінація соціальних мереж і мас-медіа формує свій основний спосіб творення і найбільш важливі структури на всіх рівнях (індивідуальному, організаційному і соціальному).

Концепція мережевого суспільства: нові методи спілкування в цифровому світі дозволяють невеликим групам людей в Інтернеті обмінюватися і продавати товари та інформацію. Це також дозволяє більшій кількості людей мати голос в їх світі в цілому. Найважливіші концепції мережевого суспільства та нових медіа:

- інтеграція телекомунікаційних технологій
- зростання інтерактивних зв'язків
- цифровий код.

В розумінні Расселла Ньюмана *нові медіа* – це новий формат існування засобів масової інформації, постійно доступних на цифрових пристроях, у яких відбувається активна участь користувачів у створенні та розповсюдженні контенту. Оригінальність нових медіа постійно оскаржується.

Поняття суміжні з новими медіа:

- відкриті медіа
- гібридних мас-медіа
- конвергентні медіа
- цифрові медіа.

Проте поняття цифрові медіа є глибшим і включає в себе поняття нові медіа. Класифікація нових медіа:

- професійні Інтернет-мас-медіа (інтернет-видання: онлайн газети, журнали, сайти інформаційних агенцій, сайти новин, групи новин; інтернет-телебачення, інтернет-радіо);
- онлайніві ігри та віртуальні світи;
- соціальні медіа (соціальні мережі, блоги, медіахостинги, інтернет-енциклопедії).

Вплив нових медіа на сучасну культуру європейських суспільств

Нові медіа є віддзеркаленням неоднозначної ситуації у масовій комунікації європейських культур. Комунікація за допомогою нових медіа суттєво впливає на всі сфери соціальної дійсності, сприяючи формуванню нових видів суспільних відносин. Приклади реалізації потенціалу нових медіа у середовищі міжкультурної комунікації: соціальні мережі, тематичні блоги, мережі мікро-блогів та громадське Інтернет-телебачення. З новими медіа пов'язана проблема розрізнення рекламного контенту в Інтернет-середовищі.

Кібер-оптимізм: Погляд на Інтернет та нові медіа як на вільне середовище з відсутністю контролю, передумову розвитку демократії, відновлення соціальних зв'язків, масову освіту, можливість прямого звернення до влади.

Кібер-песимізм: Погляд на Інтернет та нові медіа як на поширювачів екстремізму, вдосконалений засіб стеження, деградацію публічного дискурсу, віртуалізацію соціальної взаємодії, сублимацію.

Нові медіа в епоху постправди

Постправа – політика, яка спирається на почуття та власні переконання, які не мають під собою реальних підстав (фактів). Тут об'єктивна істина не фальсифікується чи піддається сумніву, а відсувається або «відходить на другий план». Оксфордський словник обрав у 2016 р. іменник «постправа» міжнародним словом року.

Термін «постправа» використовує Ральф Кайз в книзі «Ера постправди» (2004), а в 2005 р. американський комік Стівен Колбер популяризував неофіційне слово, що має спільну концепцію з постправдою: truthiness, яке Оксфордський словник визначив як «властивість здаватися правдивим, навіть якщо це не так». Постправа розширює це поняття від окремої властивості певних тверджень до загальної характеристики нашого часу.

Застосування постправди є органічним для діяльності нових медіа,

оскільки останні є як персоналізованими так і масовими мас-медіа. Нові медіа сприяють:

- змішуванню істинного з хибним,
- збільшенню емоційності комунікації,
- популізму,
- когнітивним спотворенням масової свідомості,
- узаконенню конкретних політик та їх суб'єктів.

Постправа репрезентує альтернативний погляд та оцінку реальності, робить ставку на ірраціональні аспекти свідомості та поведінки людини, на її егоїстичні інтереси, знаходячи виправдання свого існування в результативності та ефективності своєї дії. Тому в сфері міжкультурної комунікації постправа є об'єктивною причиною створення потенційно загрозливих, конфліктних ситуацій.

Комунікативні можливості та комунікативні спотворення нових медіа

Комунікативні можливості:

Нові медіа офіційно нікому не підконтрольні та складно керовані. Тут кожен може робити і говорити все, що вважає доречним. Не можна вилучити те, що вже написано, навіть якщо пройшов час чи його достовірність сумнівна. Нові медіа мають унікальні можливості порівняно з традиційними мас-медіа. Вони незнищенні, самовідновлювальні та вірусні за суттю.

Нові медіа є відкритими для взаємодії з читачами та надають їм можливість створювати та модифікувати зміст повідомлень. На відміну від мас-медіа, де комунікація здійснюється за схемою «від одного-до-багатьох», схема комунікації у нових медіа – «від багатьох-до-багатьох». Доступ до нових медіа можливий з усіх електронних пристроїв з виходом у мережу Інтернет.

Комунікативні спотворення:

Підміна присутності комунікативною досяжністю (за Норбертом Больцем). Для інформаційного суспільства зростання інтерактивності мас-медіа стає своєрідним викликом, оскільки це сприяє маргіналізації інформації. Тому у нових медіа повідомлення часто зводиться до констатації факту комунікації. Така ситуація неможлива щодо усного мовлення, оскільки лише у мас-медіа комунікація передбачає розрізнення інформації та повідомлення.

Стирається межа між творцем і споживачем повідомлення.

Серед ознак нових медіа:

- технологічність та використання різних типів подання інформації;

- «смерть відстані»;
- інтерактивність та індивідуалізація;
- образність;
- публічність;
- відсутність цензури та перевірки на достовірність;
- діалогічно-масовий характер;
- ритуальність комунікації.

Нові медіа органічно відповідають ілюзорній інтимності комунікації, а персоналізація стала змістом і ознакою нових медіа.

Медіа та культурні стереотипи

Технічні способи передачі інформації змушують нові медіа переймати основні риси мас-медіа, ознаками яких є стереотипне мислення та прагнення до гегемонії. Стереотипи функціонують на різних рівнях соціальної взаємодії (етнічні, гендерні, професійні стереотипи та стереотипи окремих соціальних груп). Гегемонія мас-медіа підтримується за допомогою конструювання системи стереотипів.

У. Ліппманн започаткував теоретичний розгляд явища стереотипізації, визначав стереотипи як вибірковий та неточний спосіб сприйняття дійсності, що веде до спрощення та породжує забобони. Стереотипи мають і позитивне значення: вони сприяють спрощенню та оптимізації оціночної діяльності людини (праці Т. Адорно, Б. Девіса, Т. Шибутані, Д. Шнейдера).

У концепції стереотипів М. Пікеринга вони є засобом конструювання символічних кордонів між своїми та чужими. Контекст свого-чужого актуальний і в діалогічній комунікації.

Формування комунікативних стереотипів є механізмом впровадження універсальних цінностей у комунікативну практику (К.-О. Апель, Ю. Габермас). Стереотипність поведінки водночас розглядається і як причина та наслідок масовізації людини і є однією з основних характеристик «одномірної людини» про яку пише Г. Маркузе. Вона пов'язана з механізмами деіндивідуалізації та теорією Ф. Ніцше, психологічною фіксацією у психоаналізі, конформністю яку аналізує Х. Арендт, імітацією, вподобанням до інших та відчуженням за Е. Фромом. Також комунікативні стереотипи, з одного боку, характеризуються Х. Ортегою-і-Гасетом, Ж. Бодрійяром спонтанністю та нерелексивністю, з іншого П. Рікером розглядаються як умова самопізнання у діалозі з Іншим.

Причиною стереотипізації в нових медіа є когнітивні фактори:

- нестача інформації щодо конкретного об'єкта стереотипізації,

- брак часу щодо її переробки,
- необхідність спрощення картини світу в об'єктивних умовах обмеженості можливостей пізнати реальність в усьому її різноманітті та складності.

Стереотипи заковані у комунікативній площині, вони утворюються внаслідок неточної, гнучкої категоризації соціуму засобами масової комунікації; містять когнітивну основу та установку на сприйняття явищ, об'єднаних межами категорій.

Стереотипи в нових медіа двоякі:

- мають медійне походження (є продуктами діяльності учасників масової комунікації),
- класичні комунікативні стереотипи.

Тема 7. Розвиток міжкультурної комунікації в європейських країнах

Особливості становлення міжкультурної взаємодії. Моделі створення міжкультурної комунікації в країнах Європи. Розвиток міжкультурної компетентності в європейському культурному полі.

Особливості становлення міжкультурної взаємодії

У час, ознаками якого є швидкі міграційні перетворення, гострі конфлікти і поширення популізму, ефективного управління взаєминами з тими, кого ми сприймаємо як «інших», має найважливіше значення. Культурні розбіжності між людьми нарастають, і немає ознак того, що цінності зберуться в єдину універсальну культурну ідентичність. Європейський Союз має приділяти значну увагу міжкультурному порозумінню та міжкультурній комунікації.

Крім того, у випадку Європи слід брати до уваги той факт, що усі європейські культури пройшли довгу історію свого становлення і розвитку. Ці культури забезпечують своїм членам соціальну ідентичність. Більшість членів цих культур не готові і, можливо, навіть не можуть відмовитися від своєї соціокультурної ідентичності. Однак європейська інтеграція не може розумітися як стандартизація культури. Європі потрібно залишатися континентом культурної різноманітності. Різноманіття європейської культури може бути інноваційною силою для соціальних змін та конкуренції в мистецтві, науці та спорті. Між європейськими суспільствами має відбуватися щось, що може бути назване творчою конкуренцією в сфері культури. Це сприяє розвитку міжкультурного діалогу і взаємодії як складової кожної національної культури. Крім того, Європа повна розвиватися на принципах відкритості та толерантності.

Міжкультурний діалог давно є принципом, що підтримується Європейським Союзом та його інституціями. У 2008 році Європейський Парламент та країни-члени ЄС визначили його як «Європейський Рік Міжкультурного Діалогу» (EYID). Це мало на меті привернути увагу людей в Європі до важливості діалогу в різноманітності та між різними культурами.

Моделі створення міжкультурної комунікації в країнах Європи

Культурний вимір євроінтеграції є результатом тривалого соціального процесу. З цієї причини немає чіткої концепції цілей або можливих моделей, які були чітко розроблені. Це пов'язано з тим, що цей вимір

європейської інтеграції є найделікатніший і найважчий.

В літературі можемо натрапити на три можливі моделі культурної інтеграції в Європі:

- модель плавильного котла
- гегемонічна модель
- мультикультурна модель.

Модель плавильного котла фактично означає інтеграцію у формі злиття європейських культур, викликаного дуже високим ступенем фізичної мобільності та «бікультурної» соціалізації. Таким чином, європейська культура виникла як поєднана та злита воєдино елементами різних індивідуальних національних культур.

Згідно з гегемонічною моделлю, європейська культура відзначалася б домінуванням однієї національної культури над іншими. Тоді була б європейська культура на основі німецької, французької, англійської, якоїсь іншої культури. Така культура формувалася б шляхом інкорпорації або асиміляції різних європейських культур в домінуючу культуру однієї конкретної нації.

Європейська мультикультурна модель базується на визнанні культурного плюралізму і збереження культурної ідентичності держав-членів Європейського Союзу. Європа, згідно з цією моделлю, повинна знайти свою культурну ідентичність, яка не є інтегрованою до однорідної культури (якою б розвиненою вона не була), а радше базується на розмаїтті різних культур. Комунікативне переплетення національних культур має бути рушійною силою такої моделі.

Розвиток міжкультурної компетентності в європейському культурному полі

Для європейських країн важливо розвивати міжкультурну компетентність. Міжкультурна компетентність – це спосіб вирішення засадничих причин деяких викликів у суспільствах, таких як непорозуміння між культурними, соціокультурними, етнічними та іншими групами, включаючи дискримінацію, расизм та висловлювання ненависті. Міжкультурну компетентність слід розуміти як комплексний підхід, що об'єднує цінності, розуміння, установки та навички, заснований на чотирьох принципах міжкультурної інтеграції:

- забезпечення рівності
- цінування різноманітності
- сприяння міжкультурній взаємодії
- просування активного громадянства та участі, а також рамки прав

людини Ради Європи.

Міжкультурна компетентність допомагає зацікавленим сторонам:

- взаємодіяти та спілкуватися більш інклюзивним способом з громадськістю
- долати нерівні відносини, потенційні конфлікти та розбіжності, оскільки вони можуть бути краще зрозумілими та керованими
- будувати новий, більш інклюзивний наратив про суспільство, розробляючи як внутрішній, так і зовнішній дискурс адміністрації
- розробляти, впроваджувати та оцінювати більш інклюзивні політики для надання кращих послуг, адаптованих до соціокультурної реальності кожної території
- сприяти потенціалу різноманітності
- надавати можливості населенню брати участь у громадському житті.

Створюючи спільний культурний простір в Європі, слід звертати увагу на те, що міжкультурна компетентність відноситься до набору знань, навичок, розуміння та установок, які дозволяють як індивідуумам, так і організаціям діяти у міжкультурно компетентний спосіб.

Міжкультурна компетентність передбачає широкий спектр компетентностей, які дозволяють здійснювати проактивні заходи для забезпечення міжкультурного середовища, а також реагувати на різноманітні ситуації, з якими ми всі стикаємося щоденно, у міжкультурно компетентний спосіб. Це також передбачає активне пошукове спілкування з метою досягнення міжкультурної взаємодії та прийняття заходів для боротьби з упередженнями, стереотипами та дискримінацією.

Хоча компетентність розвивається на індивідуальній основі, розвиток міжкультурної компетентності може призвести до того, що міжкультурний підхід буде застосовуватися до всіх видів діяльності та прийняття рішень, створюючи міжкультурно компетентні організації та більш інклюзивну організаційну культуру.

Міжкультурна компетентність включає знання міжкультурних принципів і концепцій, а також пов'язана з різними сферами, від антидискримінації до комунікації чи надання послуг. Для ефективності набір компетентностей також включає ряд м'яких навичок, таких як співчуття, критичне мислення, здатність слухати і взаємодіяти, повагу, розуміння власного становища, вплив та упередження, і багато іншого. Міжкультурна компетентність також передбачає розуміння різниці між особами та діями, а також здатність адекватно реагувати на дії, які не поважають фундаментальні принципи прав людини.

Тема 8. Компетентності міжкультурної комунікації

Основні способи побудови міжкультурної комунікаційної компетентності. Європейські студії: основні принципи. Компетентнісні підходи в сучасній освіті. Мультидисциплінарні програми з комунікаційних досліджень.

У сучасному глобалізованому світі, де люди з різних культур постійно взаємодіють, компетенції міжкультурної комунікації стають все важливішими. Ці компетенції дають можливість ефективно спілкуватися з людьми з різним культурним походженням, розуміючи їхні цінності, норми та поведінку.

Володіння навичками міжкультурної комунікації відкриває безліч можливостей як у особистому, так і в професійному житті. Це може допомогти налагодити міцні стосунки з людьми з різних культур, успішно вести переговори, вирішувати конфлікти та сприяти співпраці в мультикультурних командах.

Незалежно від того, чи ви працюєте в міжнародній компанії, подорожуєте світом або просто хочете краще розуміти людей навколо вас, розвиток компетенцій міжкультурної комунікації є ключем до успіху в сучасному світі.

Основні способи формування компетентностей міжкультурної комунікації

Аби описати способи формування компетентностей необхідно визначитися з тим, які з них найбільш важливі у контексті міжкультурної комунікації. Отож, на нашу думку ключові компетентності міжкультурної комунікації можна умовно розділити на *комунікативну, культурну, міжособистісну та інструментальну*.

Комунікативна компетентність komponується такими уміннями:

Уміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки: Охоплює знання вербальної та невербальної мови, а також вміння адаптувати свій стиль спілкування до аудиторії.

Уміння уважно слухати та розуміти інших: Охоплює активне слухання, емпатію та вміння ставити запитання, щоб отримати більше інформації.

Уміння вирішувати конфлікти: Охоплює вміння знаходити спільну мову, йти на компроміси та розв'язувати проблеми конструктивно.

Культурна компетентність включає наступні розуміння та навички:

Розуміння власної культури: Охоплює знання своїх цінностей, норм та поведінки.

Розуміння інших культур: Охоплює знання цінностей, норм та поведінки інших культур.

Відкритість до нових культур: Охоплює готовність вчитися новому та сприймати інші думки.

Міжособистісна компетентність формується через володіння такими навичками:

Емпатія – здатність розуміти та співпереживати почуттям інших людей.

Повага – почуття поваги до інших людей, навіть якщо ви не згодні з їхніми цінностями чи поведінкою.

Гнучкість – здатність адаптуватися до нових ситуацій та міняти свою поведінку відповідно до обставин.

Стресостійкість – здатність справлятися з складними ситуаціями та залишатися спокійним під тиском.

Інструментальна компетентність вибудовується через:

Володіння мовами – знання однієї або декількох іноземних мов.

Використання технологій – вміння використовувати технології для спілкування з людьми з різних культур, такі як електронна пошта, відеоконференції та соціальні мережі.

Ефективна комунікація з людьми з інших культур може допомогти вам у багатьох аспектах життя, включаючи роботу, навчання, подорожі та особисті стосунки.

Перелічимо кілька способів формування компетентностей міжкультурної комунікації:

1. Навчання про різні культури

Читайте книги та статті про різні культури. Це допоможе вам зрозуміти цінності, вірування, звичаї та практики різних народів.

Дивіться фільми та телешоу з різних країн. Це допоможе вам побачити, як люди з різних культур живуть і взаємодіють один з одним.

Відвідайте музеї та виставки, присвячені різним культурам. Це допоможе вам дізнатися більше про історію та мистецтво різних народів.

Спілкуйтеся з людьми з інших культур. Це найкращий спосіб дізнатися про іншу культуру з перших рук. Ви можете познайомитися з людьми з інших культур через друзів, роботу, школу або онлайн-спільноти.

2. Розвиток самосвідомості

Подумайте про власні культурні цінності, вірування та припущення. Що для вас важливо? У що ви вірите? Які ваші очікування щодо поведінки

інших людей?

Зверніть увагу на те, як ваша культура впливає на вашу поведінку. Як ваша культура впливає на те, як ви спілкуєтеся, одягаєтеся, їсте та взаємодієте з іншими людьми?

Будьте відкриті до того, що ваша точка зору не є єдиною правильною. Існує багато різних способів бачити світ.

3. Вивчення навичок активного слухання

Коли ви спілкуєтеся з кимось із іншої культури, важливо уважно слухати те, що вони говорять. Не перебивайте і не робіть припущень про те, що вони збираються сказати.

Зверніть увагу на невербальні сигнали, такі як мова тіла, вираз обличчя та контакт зором. Ці сигнали можуть багато чого розповісти вам про те, що людина відчуває і думає.

Ставте питання, щоб уточнити те, чого ви не розумієте. Не соромтеся просити пояснень.

4. Розвиток емпатії

Спробуйте поставити себе на місце людини з іншої культури та побачити світ з її точки зору. Як би ви почувалися і що б ви думали, якби ви виростили в іншій культурі?

Будьте поважні до почуттів та думок інших людей, навіть якщо ви з ними не згодні.

Уникайте стереотипів та упереджень. Не судіть людей з інших культур за їхніми відмінностями від вас.

5. Вивчення навичок вирішення конфліктів

Конфлікти можуть виникати в будь-якій комунікації, але вони особливо ймовірні в міжкультурній комунікації. Це пов'язано з тим, що люди з різних культур можуть мати різні цінності, вірування та очікування.

Якщо ви опинилися в конфлікті з кимось із іншої культури, важливо зберігати спокій і повагу.

Спробуйте побачити ситуацію з точки зору іншої людини.

Працуйте разом, щоб знайти рішення, яке буде задовільнити всіх.

6. Розвиток терпіння та гнучкості

Міжкультурна комунікація потребує часу та терпіння. Не очікуйте, що ви зможете зрозуміти все про іншу культуру за один день.

Будьте готові адаптувати свій стиль спілкування до людини, з якою ви розмовляєте. Це може включати зміну вашого тону голосу, мови тіла або використання слів.

Не здавайтеся, якщо у вас виникають труднощі. Продовжуйте практикуватися

7. Вивчення мови

Вивчення мови іншої культури – це чудовий спосіб покращити ваші навички міжкультурної комунікації. Це допоможе вам краще зрозуміти культуру та спілкуватися з людьми з цієї культури рідною мовою.

Навіть якщо ви не можете вільно володіти мовою, вивчення кількох основних фраз і слів може бути дуже корисним. Це покаже людям, з якими ви спілкуєтеся, що ви поважаєте їхню культуру і хочете докласти зусиль, щоб спілкуватися з ними.

8. Подорожі

Один із найкращих способів дізнатися про іншу культуру – це поїхати до країни, де вона практикується. Подорожі дозволять вам побачити культуру з перших рук і познайомитися з людьми, які живуть нею.

Якщо у вас немає можливості подорожувати за кордон, ви можете знайти багато можливостей для знайомства з іншими культурами у вашому власному місті. Багато міст мають культурні центри, міжнародні магазини та ресторани, а також фестивалі та події, які святкують різноманіття.

9. Участь у міжкультурних заходах

Існує багато міжкультурних заходів, які допоможуть вам розвинути свої навички міжкультурної комунікації. Ці заходи можуть включати семінари, тренінги, воркшопи та групи підтримки.

Участь у міжкультурних заходах – це чудовий спосіб познайомитися з людьми з інших культур і дізнатися про їхній досвід. Це також може допомогти вам розвинути впевненість у спілкуванні з людьми з інших культур.

10. Будьте відкритими та доброзичливими

Найважливіше, що ви можете зробити, щоб покращити свої навички міжкультурної комунікації, – це бути відкритими та доброзичливими. Будьте готові дізнатися про інші культури та спілкуватися з людьми з інших культур.

Пам'ятайте, що кожна людина є унікальною, незалежно від її культури. Поважайте відмінності інших людей і будьте готові вчитися на власному досвіді.

Розвиток навичок міжкультурної комунікації – це постійний процес. Чим більше ви будете практикуватися, тим краще ви будете спілкуватися з людьми з інших культур.

Більше інформації про ключові компетентності міжкультурної комунікації можна знайти за наступними покликаннями:

Міжнародна асоціація досліджень міжкультурної комунікації (IAICS):
<https://www.kent.edu/stark/iaics>

Журнал міжкультурної комунікації: <https://www.tandfonline.com/toc/rjii20/current>

Центр міжкультурної комунікації: <https://open.umn.edu/opentextbooks/textbooks/1271>

Європейські студії: основні принципи

Європейські студії – це міждисциплінарне поле знань, що вивчає європейську історію, культуру, політику, економіку та суспільство. Це область досліджень, яка дозволяє зрозуміти і проаналізувати різноманітні аспекти життя в Європі, її взаємодію з іншими регіонами світу, а також розвиток та вплив європейських ідей та цінностей на сучасний світ. У європейських студіях акцентується увага на культурній різноманітності, інтеграції та взаєморозумінні між народами та країнами Європи.

Сьогодні основними принципами Європейських студій є:

Міждисциплінарність

Дослідження в галузі європейських студій черпають знання з різних дисциплін, таких як історія, політологія, економіка, соціологія, антропологія, літературознавство, мовознавство та інші. Такий підхід дозволяє отримати всебічне та глибоке розуміння Європи як комплексного феномену.

Комплексний підхід

Сучасні дослідження тяжіють до всебічного аналізу Європи, враховуючи її політичні, економічні, соціальні, культурні та історичні аспекти включаючи вивчення як формальних інституцій та процесів, так і неформальних норм та цінностей, які формують життя європейців.

Порівняльний підхід

Європейські студії часто використовують порівняльний метод, аналізуючи Європу в порівнянні з іншими регіонами світу. Таке бачення допомагає зрозуміти унікальні характеристики Європи, а також її місце у світовому контексті.

Нормативний підхід

Дослідження часто не лише описують та аналізують Європу, але й оцінюють її та пропонують шляхи її покращення. Цей підхід також спрямований на вивчення проблем, з якими стикається Європа, та пошук можливих рішень.

Компетентнісний підхід у сучасній освіті

Компетентнісний підхід – це нова парадигма в освіті (зокрема і вищій), яка фокусується на розвитку в студентів не лише знань та навичок, але й компетентностей, необхідних для успішного життя та роботи в сучасному

суспільстві.

Компетентнісний підхід стає все популярнішим у європейській освіті, але не є домінантним. Існує низка перешкод для поширення компетентнісного підходу:

У багатьох країнах Європи все ще сильні традиції авторитарної педагогіки, яка фокусується на запам'ятовуванні інформації.

Не всі чітко розуміють, що таке компетенції та як їх формувати.

Викладачі та адміністратори часто не готові до змін, пов'язаних з впровадженням компетентнісного підходу.

Основні принципи компетентнісного підходу:

Від знань до компетентностей: Акцент робиться не на запам'ятовуванні інформації, а на вмінні використовувати знання та навички для розв'язання реальних проблем.

Інтеграція знань: Компетентності формуються на основі знань з різних дисциплін та галузей.

Практична орієнтованість: Навчання ґрунтується на практичних завданнях, проєктах та кейсах.

Самостійність та відповідальність: Студенти навчаються самостійно шукати інформацію, аналізувати її та приймати рішення.

Особистісний розвиток: Компетентнісний підхід сприяє розвитку не лише професійних, але й особистісних якостей студентів, таких як критичне мислення, креативність, комунікабельність та командна робота.

Переваги компетентнісного підходу:

Підвищення якості освіти: Компетентнісний підхід робить освіту релевантнішою до потреб ринку праці та суспільства.

Краща підготовка до професійної діяльності: Випускники, які володіють компетентностями, затребуваніші на ринку праці та мають більше шансів на успішну кар'єру.

Особистісний ріст: Компетентнісний підхід сприяє розвитку особистісних якостей студентів, які необхідні для успішного життя в сучасному суспільстві.

Реалізація компетентнісного підходу

Реалізація компетентнісного підходу в вищій освіті потребує змін у навчальних програмах, методах викладання та системі оцінювання знань.

Навчальні програми: Навчальні програми мають бути орієнтовані на формування компетенцій, а не лише на передачу знань.

Методи викладання: Викладачі мають використовувати активні методи навчання, такі як проблемне навчання, проєктне навчання, кейс-метод та ін.

Система оцінювання знань: Система оцінювання знань має оцінювати не лише знання та навички, але й компетенції студентів.

Компетентнісний підхід – це перспективний напрямок розвитку вищої освіти, який робить її якіснішою, релевантною до потреб ринку праці та суспільства.

Декілька ресурсів, де можна знайти більше інформації про компетентнісний підхід у вищій освіті:

Міністерство освіти і науки України: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

Журнал «Сучасні проблеми вищої освіти»: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16868/1/PIONBUG_2020_P070-071.pdf

Мультидисциплінарні програми в галузі комунікаційних студій

Мультидисциплінарні програми в галузі комунікаційних досліджень поєднують вивчення комунікації з іншими дисциплінами, такими як політологія, економіка, соціологія, психологія та англійська мова. Ці програми дають студентам можливість отримати всебічне розуміння комунікації та того, як її використовувати в різних контекстах. (<https://www.mba-magistratura.com/ma/%D0%BD/maastricht>).

Програма МА «Комунікація, медіа та культура» в Університеті Амстердама (Нідерланди). Ця програма пропонує всебічне вивчення комунікації, медіа та культури в глобальному контексті. Студенти вивчають теорії та концепції з різних дисциплін, таких як соціологія, антропологія, політологія та медіа-дослідження. Програма також включає практичні компоненти, які дають студентам можливість застосувати свої знання до реальних проблем (<https://www.uva.nl/shared-content/programmas/en/bachelors/media-and-culture/media-and-culture.html>).

Програма МА «Міжнародна комунікація та медіа» в Університеті Роскілле (Данія). Ця програма фокусується на критичному вивченні міжнародної комунікації та медіа. Студенти досліджують, як комунікація та медіа формують та підтримують глобальні структури влади. Програма також включає практичні компоненти, які дають студентам можливість розвинути свої навички дослідження, аналізу та презентації (<https://ruc.dk/en/communication-studies-roskilde-university>).

Програма МА «Глобальні комунікації» в Університеті Лестера (Велика Британія). Ця програма досліджує, як комунікація використовується для формування глобального світу. Студенти вивчають такі теми, як міжнародні медіа, транснаціональні компанії та глобальні соціальні рухи. Програма також включає практичні компоненти, які дають студентам можливість

розвинути свої навички комунікації, дослідження та вирішення проблем (<https://le.ac.uk/courses/global-media-and-communication-ma/2024>).

Програма МА «Комунікація та суспільство» в Університеті Східної Фінляндії (Фінляндія). Ця програма фокусується на взаємозв'язку між комунікацією та суспільством. Студенти вивчають такі теми, як культурна комунікація, соціальні медіа та громадська думка. Програма також включає практичні компоненти, які дають студентам можливість розвинути свої навички критичного мислення, аналізу та письмової комунікації (<https://www.uef.fi/en/international-masters-degree-programmes>).

Програма МА «Комунікація та медіа» в Барселонському університеті (Іспанія). Ця програма пропонує всебічне вивчення комунікації та медіа з акцентом на іспаномовному світі. Студенти вивчають теорії та концепції з різних дисциплін, таких як соціологія, антропологія, політологія та медіа-дослідження. Програма також включає практичні компоненти, які дають студентам можливість застосувати свої знання до реальних проблем в іспаномовному контексті (<https://www.ub.edu/portal/web/information-audiovisual-media/studies>).

Тема 9. Комунікація культур та культури комунікації

Засоби масової інформації в сучасних суспільствах. Розвиток комунікації в європейській культурі. Принципи комунікації культур. Глобальні мас-медіа та європейський культурний контекст.

Комунікація культур – це процес обміну інформацією та ідеями між людьми з різних культур. Вона може відбуватися усно, письмово або невербально. Важливо розуміти, що культура впливає на всі аспекти спілкування.

Культура комунікації – це система правил, норм та цінностей, які регулюють спілкування в певній культурі. Ці правила можуть бути явними або неявними.

Мас-медіа у сучасних суспільствах

Мас-медіа в сучасних суспільствах відіграють важливу роль у формуванні суспільної свідомості, поширенні інформації та впливі на громадську думку. Завдяки мас-медіа люди отримують доступ до новин, розважальних програм, культурних подій та інших сфер життя. Мас-медіа охоплюють телебачення, радіо, газети, журнали, інтернет-портали та соціальні мережі.

Однією з головних функцій мас-медіа є інформування громадськості про події, що відбуваються. Вони також впливають на формування громадської думки та відтворення соціокультурних цінностей. Мас-медіа мають значний вплив на політичний, економічний та культурний розвиток суспільства. Однак, вони також можуть бути об'єктом критики за неперевірену інформацію, маніпуляцію громадською думкою та порушення приватності.

Мас-медіа у світі можна класифікувати за різними критеріями, як от тип засобу масової інформації, спосіб поширення інформації та спрямованість змісту.

За типом засобу масової інформації:

Телебачення: передача інформації за допомогою телевізійних каналів.

Радіо: передача аудіоінформації за допомогою радіостанцій.

Газети: друковані видання, що містять новини, статті та інші матеріали.

Журнали: друковані видання, спеціалізовані на певних темах, таких як мода, культура, наука тощо.

Інтернет-портали та соціальні мережі: онлайн-ресурси для публікації

та обміну інформацією.

За способом поширення інформації:

Традиційні мас-медіа: телебачення, радіо, газети, журнали.

Нові медіа: інтернет-портали, соціальні мережі, мобільні додатки.

За спрямованістю змісту:

Інформаційні медіа: надають інформацію про новини та події.

Розважальні медіа: надають розважальний контент, такий як фільми, телешоу, музичні кліпи.

Освітні медіа: надають освітній контент, спрямований на навчання та підвищення освітнього рівня глядачів або слухачів.

Рекламні медіа: мають на меті рекламу товарів та послуг.

За структурою власності:

Державні медіа: це медіа, які знаходяться під контролем держави або уряду. Вони можуть включати телебачення, радіо, газети та інші видання, які фінансуються або контролюються державою.

Приватні медіа: це медіа, які належать приватним особам або компаніям. Вони можуть бути комерційними (за прибутковою метою) або некомерційними (наприклад, фондовими медіа).

Громадські медіа: це медіа, які фінансуються спеціальними грошовими внесками або підтримкою від громадських організацій. Вони можуть мати комерційну або некомерційну орієнтацію.

Медіа з мішаною власністю: це медіа, які належать як державі, так і приватним особам або компаніям. Такі медіа можуть мати комбінований фінансовий статус та управлінську структуру.

Транснаціональні медіа: це медіа, які мають власників або операційні центри у кількох країнах. Вони можуть мати великий вплив на міжнародну інформаційну політику та сприяти глобальному обміну інформацією.

Загальноєвропейські мас-медіа – це медіа-організації, які охоплюють всю Європу або значну її частину. Вони відіграють важливу роль у наданні інформації та ідей європейцям, а також у сприянні розумінню та співпраці між різними країнами.

Європейська мовна спілка (EBU) – це громадська мовна спілка, яка представляє 73 організації-члени в 56 країнах Європи та Північної Африки. Вона виробляє та транслює новини, спортивні події та розважальні програми через свої мережі членів.

Euronews – це багатомовний телевізійний канал новин, який транслюється в 133 країнах. Він пропонує новини, аналітику та репортажі про поточні події в Європі та у світі.

EUobserver – це новинне онлайн-видання, яке висвітлює новини

Європейського Союзу. Він доступний англійською, французькою, німецькою та польською мовами.

VoxEurop – це онлайн-журнал, який публікує статті та аналітику про європейські справи. Він доступний 11 мовами.

Розглянемо кілька відомих впливових інформаційних мас-медіа країн ЄС.

Франція:

Le Monde: національна щоденна газета, яка вважається однією з найповажаніших у світі. Вона відома своїми глибокими та аналітичними репортажами про політику, економіку та міжнародні справи <https://www.lemonde.fr/en/international/>

TF1: найбільша приватна телевізійна мережа у Франції. Вона пропонує широкий спектр програм, включаючи новини, розваги, спорт та драми <https://www.tf1.fr/>

Radio France: державна мовна компанія, яка керує мережею радіостанцій. Вона пропонує широкий спектр програм, включаючи новини, музику, ток-шоу та культуру <https://www.radiofrance.fr/>

Німеччина:

Der Spiegel: щотижневий журнал новин, який вважається одним з найвпливовіших у Німеччині. Він відомий своїми розслідуваннями журналістів та репортажами про політику, економіку та суспільство <https://www.spiegel.de/international/germany/>

ARD: державна телевізійна та радіокомпанія. Вона пропонує широкий спектр програм, включаючи новини, розваги, спорт та культуру <https://www.ard.de/>

Bild: бульварна газета, яка є найчитанішою в Німеччині. Вона відома своїми сенсаційними заголовками та репортажами про знаменитостей, злочини та спорт <https://www.bild.de>

Італія:

Corriere della Sera: національна щоденна газета, яка є однією з найстаріших і найповажаніших в Італії. Вона відома своїми глибокими та аналітичними репортажами про політику, економіку та міжнародні справи <https://www.corriere.it/>

RAI: державна телевізійна та радіокомпанія. Вона пропонує широкий спектр програм, включаючи новини, розваги, спорт та культуру <https://www.rai.it/>

La Repubblica: лівоцентристська щоденна газета, яка є однією з найпопулярніших в Італії. Вона відома своїми прогресивними поглядами та репортажами про політику, економіку та суспільство <https://www.>

repubblica.it/

Іспанія:

El País: національна щоденна газета, яка є однією з найчитаніших в Іспанії. Вона відома своїми глибокими та аналітичними репортажами про політику, економіку та міжнародні справи <https://english.elpais.com/>

RTVE: державна телевізійна та радіокомпанія. Вона пропонує широкий спектр програм, включаючи новини, розваги, спорт та культуру <https://www.rtve.es/>

El Mundo: консервативна щоденна газета, яка є другою за читаністю в Іспанії. Вона відома своїми правими поглядами та репортажами про політику, економіку та суспільство <https://www.elmundo.es/>

Розвиток комунікації в європейській культурі

Європейська культура має багату історію розвитку комунікації, яка сягає корінням у часи античності. Протягом століть європейці розробили різноманітні способи спілкування між собою, що відбилось на їхній культурі, політиці та суспільстві.

Ключові етапи розвитку комунікації в європейській культурі:

Античність: У стародавній Греції та Римі риторика та ораторське мистецтво високо цінувалося. Це було пов'язано з тим, що вони були важливими інструментами для переконання та впливу на людей.

Середньовіччя: У середньовіччі спілкування часто обмежувалося усною формою. Однак церква відігравала важливу роль у поширенні інформації та ідей через проповіді, рукописи та книгодрукування.

Відродження: Відродження стало етапом розквіту друку, що призвело до поширення знань та ідей у широких масштабах, що також сприяло розвитку нових форм спілкування, таких як листи та газети.

Просвітництво: Просвітництво підкреслило важливість розуму та логіки. Це призвело до розвитку нових форм спілкування, таких як наукові статті та публічні дебати.

Індустріальна революція: Індустріальна революція призвела до розвитку нових технологій спілкування, таких як телеграф і телефон. Ці технології дозволили людям спілкуватися на далекі відстані.

20 століття: 20 століття стало свідком бурхливого розвитку технологій спілкування. Радіо, телебачення, комп'ютери та Інтернет який революціонізував комунікацію

Вплив розвитку комунікації на європейську культуру

Розвиток комунікації мав глибокий вплив на європейську культуру.

Зокрема він призвів до:

Масового поширення знань та ідей: Нові технології спілкування дозволили людям ділитися знаннями та ідеями з іншими набагато легше, ніж це було колись. Це призвело до більш інформованого та освіченого суспільства.

Зближення людей: Нові технології спілкування дозволили людям спілкуватися один з одним на далекі відстані.

Зміна культурних норм: Нові технології спілкування призвели до зміни культурних норм. Наприклад, люди тепер більш схильні спілкуватися один з одним через текстові повідомлення та соціальні мережі, ніж особисто.

Виклики та можливості:

Майбутнє комунікації в європейській культурі сповнене як викликів, так і можливостей. Деякі з ключових викликів:

Дезінформація: Поширення дезінформації в Інтернеті є серйозною проблемою. Це може призвести до того, що люди прийматимуть необґрунтовані рішення та шкодитимуть собі та іншим.

Цифровий розрив: Не всі мають однаковий доступ до технологій спілкування. Це може призвести до того, що деякі люди будуть відставати від інших у можливостях.

Втрата конфіденційності: Збір та використання особистих даних стає все більш поширеним. Це може призвести до втрати конфіденційності та інших проблем.

Попри ці виклики, майбутнє комунікації також пропонує багато можливостей. Деякі з ключових можливостей включають:

Ефективнішу комунікацію: Нові технології спілкування дозволяють людям спілкуватися один з одним більш ефективно, ніж будь-коли раніше.

Нові форми творчого самовираження: Нові технології спілкування відкривають нові можливості для творчого самовираження. Наприклад, люди тепер можуть використовувати соціальні мережі, щоб ділитися своєю творчістю з іншими з усього світу.

Інклюзивніше суспільство: Нові технології спілкування можуть допомогти створити інклюзивніше суспільство. Таким чином, люди з обмеженими можливостями тепер можуть використовувати технології, щоб спілкуватися з іншими та брати активнішу участь у суспільстві.

Принципи комунікації культур

Комунікація між людьми з різних культур може бути складною, але вона також може бути дуже корисною. Розуміння принципів міжкультурної комунікації може допомогти вам ефективніше спілкуватися з людьми з

інших культур, будувати міцніші стосунки та уникати непорозумінь.

Слід виділити перелік звичних принципів, що сприяють ефективній комунікації культур:

Повага. Найважливіший принцип міжкультурної комунікації – це повага. Це означає поважати різницю в культурах, цінностях, віруваннях та практиках. Жодна культура не може вважатися кращою чи гіршою.

Відкритість. Важливо бути відкритим до нових ідей та перспектив. Не судіть людей з інших культур за їхніми відмінностями від вас.

Активне слухання. Коли ви спілкуєтеся з кимось із іншої культури, важливо уважно слухати те, що вони говорять. Не перебивайте і не робіть припущень про те, що вони збираються сказати.

Емпатія. Спробуйте поставити себе на місце людини з іншої культури та побачити світ з її точки зору. Це допоможе вам краще зрозуміти їхню поведінку та мотивацію.

Терпіння. Міжкультурна комунікація потребує часу та терпіння. Не очікуйте, що ви зможете зрозуміти все про іншу культуру за один день.

Усвідомлення культурних відмінностей. Важливо усвідомлювати власні культурні упередження та те, як вони можуть впливати на вашу комунікацію з іншими.

Гнучкість. Будьте готові адаптувати свій стиль спілкування до людини, з якою ви розмовляєте. Це може включати зміну вашого тону голосу, мови тіла або використання слів.

Невербальна комунікація. Невербальна комунікація, така як мова тіла, вираз обличчя та контакт зором, може мати різне значення в різних культурах. Важливо бути в курсі цих відмінностей, щоб уникнути непорозумінь.

Гумор. Гумор може бути чудовим способом налагодити зв'язок з людьми з інших культур, але важливо використовувати його обережно. Деякі жарти або теми, які вважаються смішними в одній культурі, можуть бути образливими в іншій.

Вибачення. Якщо ви зробите помилку в міжкультурній комунікації, важливо щиро перепрошувати. Люди з інших культур, ймовірно, оцінять вашу чесність і готовність вчитися на своїх помилках.

Міжкультурна комунікація – це постійний процес навчання. Чим більше ви будете спілкуватися з людьми з інших культур, тим краще ви будете розуміти їх і тим ефективніше ви зможете спілкуватися з ними.

Глобальні медіа в контексті європейської культури

Глобальні медіа – це медіа, які мають здатність до масштабування

своїї аудиторії та впливу на міжнародному рівні. Ці медіа мають широке охоплення і можуть досягати аудиторію в різних країнах світу. Деякі приклади глобальних медіа охоплюють телеканали, такі як CNN, BBC World News, Al Jazeera, а також міжнародні газети та видання, такі як The New York Times, The Guardian, Times і так далі. Глобальні медіа часто мають різноманітні редакційні центри та кореспондентів у різних країнах, що допомагає їм збирати новини та інформацію з усього світу. До глобальних медіа ми також відносимо інформаційні агентства, як от Associated Press, Agence France Press, Thomson Reuters та інші.

Вплив глобальних медіа на європейську культуру можна розглянути в декількох аспектах:

Інформування. Глобальні медіа є основним джерелом інформації для багатьох європейців. Вони надають новини про політику, економіку, спорт, культуру та інші теми. Ця інформація може допомогти європейцям краще зрозуміти світ навколо них і приймати обґрунтовані рішення щодо свого життя.

Розваги. Глобальні медіа також пропонують розваги у вигляді фільмів, телешоу, музики та відеоігор. Ці розваги можуть допомогти європейцям розслабитися, відволіктися від проблем і познайомитися з іншими культурами.

Соціалізація. Глобальні медіа можуть допомогти європейцям спілкуватися з іншими людьми з усього світу. Це можна зробити через соціальні мережі, онлайн-форуми та інші платформи. Ця соціальна взаємодія може допомогти європейцям відчувати себе більш з'єднаними зі світом і менш самотніми.

Культурний вплив. Глобальні медіа можуть мати значний вплив на європейську культуру. Вони можуть популяризувати певні цінності, ідеї та способи життя. Це може призвести до того, що європейська культура стане більш однорідною та менш різноманітною.

Важливо зазначити, що вплив глобальних медіа на європейську культуру не завжди є позитивним. Деякі дослідники вважають, що глобальні медіа сприяють американізації європейської культури та послаблюють місцеві культури. Інші вважають, що глобальні медіа поширюють дезінформацію та пропаганду.

Важливо критично ставитися до інформації, яку ви отримуєте з глобальних медіа, перевіряти джерела інформації, звертати увагу на упередженість і формувати власні думки про події та теми, які висвітлюються в мас-медіа. Європейська культура є багатою та різноманітною. Вона охоплює багато різних культур, традицій та мов, а глобальні медіа – це лише один з багатьох факторів, які впливають на європейську культуру.

Тема 10. Європа як комунікативна спільнота

Ідея комунікативної спільноти Я. Паточки. Формування типу європейської комунікації. Навички міжкультурної комунікації.

Ідея комунікативної спільноти Я. Паточки

Ідею Європи як комунікативної спільноти можна виводити з концепції чеського філософа Яна Паточки. Я. Паточка твердить, що біля початків людської історії стоїть переживання потрясіння. Людська історія почалася з подолання міфів і вступу в екзистенціальну невизначеність. Разом з тим, проявилася необхідність нового стилю мислення, який би показав несамоочевидність смислу для розуму і зробив його темою відкритих дискусій. У такий спосіб виникла філософія.

Виникнення історії і виникнення філософії, як твердить Ян Паточка, зливається у єдність. З появою філософії пов'язане виникнення інших інститутів, що забезпечують підтримку ходу історичного руху. Ян Паточка також твердить про солідарність потрясених, що утворює нове поле людської взаємодії.

На основі цієї солідарності народилася спільнота з новими зв'язками і обставинами та новим типом обов'язків та інтересів. Ця спільнота представляє, за Паточкою, передусім давньогрецький поліс. В класичному полісі мова йде про будівництво спільноти тих, кого об'єднує досвід несамоочевидності, хто творив соціальні інститути для забезпечення свободи запитування.

Поліс – це спільнота тих, хто вглядається, хто шукає, дискутує. Прототипом таких людей є Сократ. Добре функціонування полісу і його єдності передбачало піклування про кожного його члена. Життя в невизначеному світі вимагало піклування про душу.

Формування типу європейської комунікації

Відтак, в Європі формується новий тип комунікації – *діалог*. Як відомо, діалог визначається як бесіда двох чи більше осіб, процес їх спілкування і взаємодії. Філософська концепція діалогу передбачає міжсуб'єктне відношення, єднання свідомостей на метафізичному рівні взамін структури «суб'єкт-об'єкт».

Поступово Європа перетворилася на простір міжкультурної комунікації, яка передбачає взаємодію між представниками різних культур. Це означає постійне вдосконалення та опанування кожного з 4 когнітивних вимірів

міжкультурної комунікації:

Знання: включають уявлення про культуру, цінності, практики та глобальні проблеми;

Ставлення: передбачає відкритість, прийняття та готовність адаптуватися до інших культур;

Навички: культурні студії, розуміння та спілкування з різними культурами; знання мови;

Усвідомлення: здійснення порівняння власної рідної культури з культурою інших.

Навички міжкультурної комунікації

Слід дотримувати таких рекомендацій щодо розвитку *навичок міжкультурної комунікації*:

Практика активного слухання. Уміння добре слухати – це перший крок до досягнення культурної компетентності. Це надихає на зв'язок між колегами, покращує атмосферу в інституції і зміцнює стосунки між колегами.

Підвищення культурної обізнаності. Підвищена культурна обізнаність дозволяє побачити не тільки зовнішню поведінку та дії інших людей, але й зрозуміти, як їхні переконання, цінності та традиції впливають на те, як вони спілкуються. Іншим аспектом культурної обізнаності є відзначення індивідуальних особливостей співрозмовників. Ці зусилля можуть покращити навички міжкультурної комунікації та прищепити почуття причетності до членів вашої спільноти.

Сприяння культурі поваги. Повага до культурних відмінностей має вирішальне значення для розвитку компетентності міжкультурного спілкування. Якщо повага є опорою вашої команди чи спільноти, тоді буде менше суперечок, які можуть зашкодити відносинам. У спільноті слід підтримувати позитивну робочу атмосферу, відмовляючись терпіти культурну нечутливість. Щоб сприяти здоровій міжкультурній взаємодії у вашій робочій силі, ви повинні вимагати взаємної поваги між усіма членами команди.

Підтримка міжкультурної політики в спільнотах та інституціях. Коли розробляється політика, яка підтримує належне спілкування між представниками різних культур, то слід звернути увагу також на посилення міжкультурної комунікаційної компетентності.

ПРО ПРОЄКТ

Назва проєкту: Європейські студії міжкультурної комунікації: досвід ЄС для України

Акронім проєкту: EuCultCom

Номер проєкту: 101126800

Конкурс: ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

Тема: ERASMUS-JMO-2023-MODULE

Цей проєкт спрямований на просування європейських цінностей та принципів міжкультурної комунікації та діалогу між культурами. Він також ставить за ціль поширювати європейський досвід в Україні в контексті євроінтеграційних прагнень та розвитку суспільства з демократичною політичною культурою.

Цілі проєкту:

- розробити та впровадити в освітній процес модуль з питань європейських студій міжкультурної комунікації, який дозволить студентам ознайомитися з основними принципами, концепціями та практичними кейсами;
- актуалізувати проблему міжкультурної комунікації в наукових дослідженнях Європейського Союзу та його політиці для забезпечення ідентичності народів та створення простору для діалогу між культурами та спільнотами в Європі;
- популяризувати європейські цінності та формувати політичну культуру України на основі європейських принципів міжкультурної комунікації, що забезпечить розв'язання проблем українського суспільства, яке має багатокультурний характер;
- сприяти європейській інтеграції України.

ПРО НАПРЯМ ЖАНА МОНЕ В РАМКАХ ПРОГРАМИ ЄС ЕРАЗМУС+

Напряма Жана Моне в рамках Програми ЄС Еразмус+ у сфері вищої освіти підтримує викладання та дослідження у галузі європейських студій по всьому світу.

Європейські студії охоплюють викладання, навчання та дослідження про Європейський Союз, його історію, цілі, структуру, функції та/або його політику.

Фокусуючись на європейському вимірі, напряма Жана Моне повинен сприяти активному європейському громадянству та основним цінностям Європейського Союзу – повага до гідності людини, свобода, демократія, рівність, верховенство права та повага до прав людини, включаючи права осіб, що належать до меншин (Стаття 2 Договору про Європейський Союз).

У випадку політик Європейського Союзу, напряма Жана Моне повинен сприяти поширенню знань про те, як ці політики можуть користуватися щоденним життям громадян ЄС та/або за кордоном, і/або як вони можуть впливати на систему прийняття рішень, у схожих галузях, як на рівні держав-членів, так і за кордоном на національному, регіональному або глобальному рівні. Дуже чіткий зв'язок між темою пропозиції та політикою ЄС та/або європейською темою, на яку вона посилається, повинен бути продемонстрований.

Дії Жана Моне також прагнуть діяти як вектор громадської дипломатії до третіх країн, сприяючи цінностям ЄС та підвищенню видимості того, за що стоїть та що наміряється досягти Європейський Союз.

Напряма Жана Моне «Викладання та дослідження» повинен:

- сприяти вдосконаленню викладання та досліджень у галузі європейських студій по всьому світу та сприяти кар'єрному зростанню в області європейських студій для наступного покоління;
- сприяти діалогу між академічним світом та суспільством, включаючи рівні місцевого, регіонального, державного та ЄС у прийнятті рішень, державних службовців, акторів громадянського суспільства, представників різних рівнів освіти та медіа;
- створювати знання та інсайти в підтримку прийняття рішень ЄС та зміцнювати роль ЄС в Європі та у глобалізованому світі;
- досягати ширшої аудиторії та поширювати знання про ЄС у широке суспільство (поза академічною та спеціалізованою аудиторією), наближаючи ЄС до громадськості;

- прагнути виступати як вектор громадської дипломатії до країн, що не пов'язані з програмою, просуваючи цінності ЄС та підвищуючи видимість того, заради чого створено Європейський Союз та що він має намір досягти.

Створення проєкту

Напрямок Жана Моне «Викладання та дослідження» повинен бути представлений в одній із таких форм: Модуль, Кафедра, Центр досконалості.

Модулі – це короткі навчальні програми або курси у сфері європейських студій, що пропонуються в закладі вищої освіти. Кожен модуль має мінімальну тривалість 40 навчальних годин на академічний рік протягом трьох років. Модулі можуть зосередитися на одній конкретній дисципліні в рамках європейських студій або мати мультидисциплінарний підхід і, отже, передбачати викладання кількох професорів та експертів. Вони також можуть мати форму коротких спеціалізованих або літніх програм.

Кафедри – це посади викладачів зі спеціалізацією у галузі європейських студій (як описано вище) для університетських професорів тривалістю трьох років. Кафедру Жана Моне займає лише один професор, який надає мінімум 90 навчальних годин на академічний рік. Кафедра також може мати команду для підтримки та покращення її діяльності, включаючи надання додаткових навчальних годин.

Центри досконалості Жана Моне є центрами компетентності та знань з питань Європейського Союзу. Вони повинні об'єднувати експертність та компетентності високорівневих експертів з метою розвитку синергії між різними дисциплінами та ресурсами в європейських студіях (як описано вище), а також створення спільних транснаціональних заходів, забезпечуючи відкритість перед громадянським суспільством. Центри досконалості Жана Моне відіграють велику роль у залученні студентів з факультетів, які зазвичай не займаються питаннями Європейського Союзу, а також спрямовує свою діяльність на взаємодію із політиками, державними службовцями, інституціями громадянського суспільства та широкою громадськістю.

Бенефіціари програми Жана Моне (учасники модулів та кафедр, а також учасники Центрів досконалості) зобов'язані організовувати заходи та події, які забезпечать відкритість перед політиками, державними службовцями, громадянським суспільством та широкою громадськістю.

Джерело: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/jean-monnet-actions/higher-education>

